

ZÖLDÚTMUTATÓ

Iránytű útkeresőknek

ZÖLDUTAK

Ökotárs Alapítvány, Budapest, 2009.

Szerzők: Budai Krisztina, Farkas Csilla, Kiss Renáta, Pásztor Ildikó, Sepsei Gergely, Víg Tamás

Szerkesztette: Kiss Renáta

Olvasószerkesztő: Foltányi Zsuzsa

Fényképek: Budai Krisztina, Hartman Mátyás, Krzysztof Floris, Szigeti Péter, Záhorszki Mónika

Nyomdai előkészítés: Eper Stúdió

Nyomda: D-Plus Kft.

Kiadja: az Ökotárs Alapítvány

Felelős kiadó: Móra Veronika, az Ökotárs Alapítvány igazgatója

Budapest, 2009.

Második, átdolgozott kiadás

ISBN 978-963-87850-2-2

Támogatók:

A kiadvány megjelenését a Toyota Motor Hungary Kft. támogatta

A Közép- és Kelet-európai Zöldutak programot a DOEN Alapítvány támogatja

Köszönjük a Zsámbéki-medence Idegenforgalmi Egyesület közreműködését és a Nemzeti Civil Alapprogram támogatását

TARTALOM

4	BEVEZETŐ
6	ELSŐ FEJEZET amelyben meghatározzuk, mit értünk zöldút alatt, milyen gyökerekből táplálkozik és miért időszerű a felvetés
14	MÁSODIK FEJEZET amelyben bemutatjuk a zöldutak kereteit
26	HARMADIK FEJEZET amelyben a zöldutak hasznosságáról szólunk
36	NEGYEDIK FEJEZET melyben szó lesz az emberi tényezőről, a zöldutak készítőiről és használóiról
44	ÖTÖDIK FEJEZET amelyben egy zöldút kiépítésének lépéseit ismertetjük
56	HATODIK FEJEZET amelyben külföldi példákkal és hazai kezdeményezésekkel ismerkedhetünk meg
72	HETEDIK FEJEZET amely összefoglalja az eddig elmondottakat
76	FELHASZNÁLT IRODALOM
78	HASZNOS INFORMÁCIÓK TÁRA

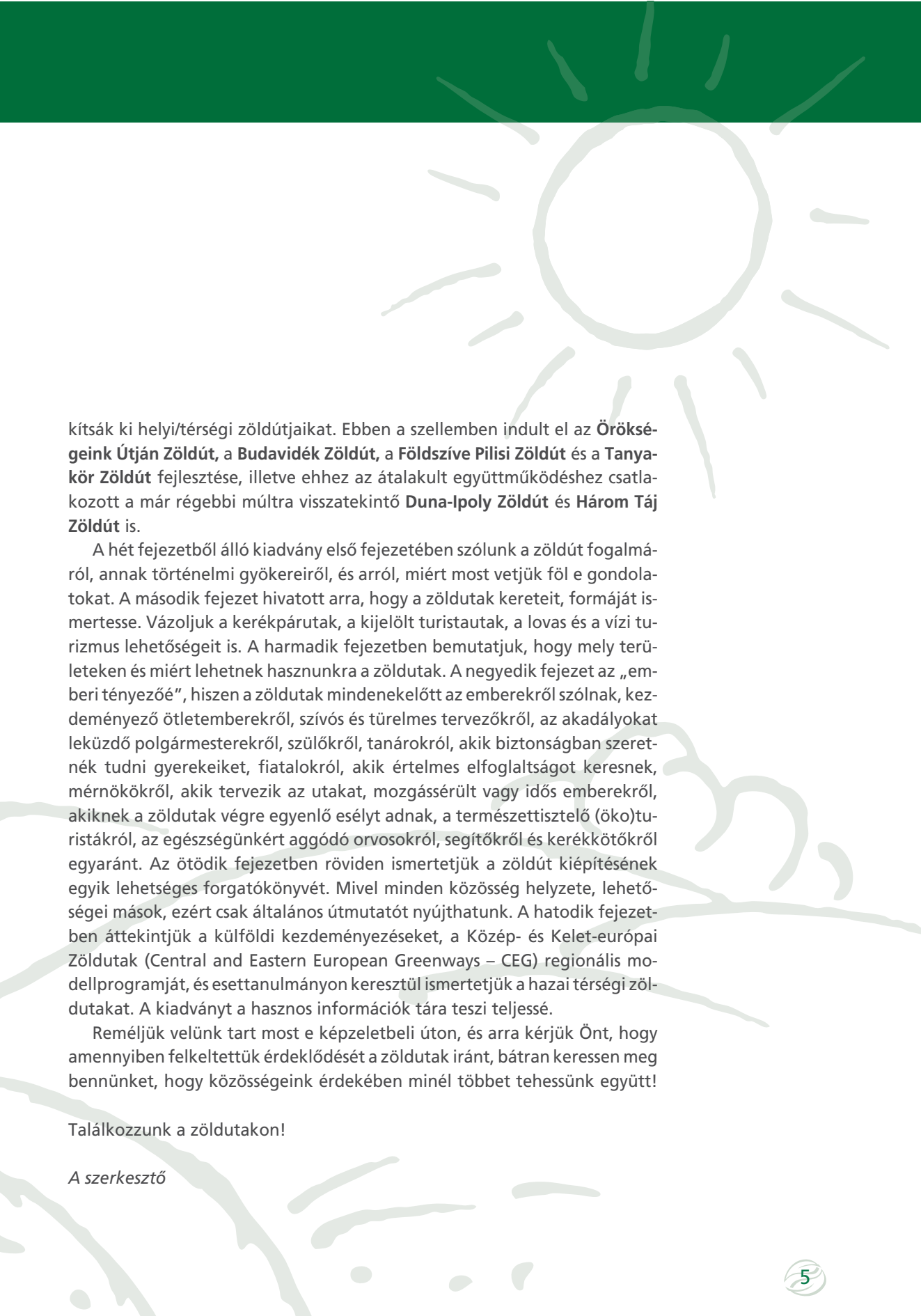
B E V E Z E T Ő

Zöldutak Magyarországon – Iránytű útkeresőknek című kiadványunk második, átdolgozott, aktualizált kiadását tartja kezében a Kedves Olvasó. A 2005-ös első kiadás óta eltelt időben a program nagy változásokon ment át, ugyanakkor a zöldutakat szükségessé tévő okok zömében változatlanok maradtak.

Továbbra is elmondhatjuk, hogy az ember hatása a környezetre mára már olyan méreteket öltött, hogy naponta szembesülünk drámai következményeivel és ellentmondásaival. A klímaváltozás, a levegőszennyezés, a legtágabb értelemben vett fenntarthatóság és a globalizáció kérdései mindennapjaink részévé váltak, és számos politikai konfliktus mélyén is környezeti okok rejlenek. Minden mindenre hatással van, de éppen ez a világméretű, bizonyított egymásra hatás adhat reményt arra, hogy a pozitív változások is terjednek, és bármilyen kicsinek is tűnik egy-egy lépésünk, a világot jobbítjuk vele. Öröndöletes, hogy ma már egyre nagyobb igény mutatkozik a helyi értékek, a megőrzött természeti és kulturális kincsek, a hagyományok és a közösségi kapcsolatok megismerésére, megőrzésére – és erre adhat esélyt a zöldút.

Amikor zöldútról beszélünk, helyi, térségi és pozitív, jobbító hatásról beszélünk. A zöldutak fogalma, jelentése, egyre ismertebb hazánkban, és általában a környező országokban, de továbbra is célunk, hogy a fogalmat még szélesebb körben ismertté tegyük. Ugyanakkor kifejezett célunk az is, hogy ötleteket, ösztönzést adjunk a helyi közösségeknek kerékpárút, tanösvény, tájház kialakításához, és ha ezt átgondoltan, tágabb program részeként teszik meg, eljuthatnak a zöldút kialakításához. Azt szeretnénk, ha gondolatébresztő kiadványunk sokakat sarkallna együttgondolkodásra és cselekvésre.

Ami a változások közül a legfontosabb és talán a leginkább szembetűnő, hogy az Ökotárs Alapítvány, amely Magyarországon 1997 óta foglalkozik a zöldút programmal, hathatós szakmai és anyagi támogatásával az elmúlt négy évben hazánkban is megjelentek, kiépültek, és megkezdték működésüket a térségi zöldutak. Arra törekszünk, hogy a programhoz csatlakozó szervezetek térségi kapcsolataikat is kihasználva, közösségi tervezéssel ala-

kítsák ki helyi/térségi zöldútjaikat. Ebben a szellemben indult el az **Örökségeink Útján Zöldút**, a **Budavidék Zöldút**, a **Földszíve Pilisi Zöldút** és a **Tanyakör Zöldút** fejlesztése, illetve ehhez az átalakult együttműködéshez csatlakozott a már régebbi múltra visszatekintő **Duna-Ipoly Zöldút** és **Három Táj Zöldút** is.

A hét fejezetből álló kiadvány első fejezetében szólunk a zöldút fogalmáról, annak történelmi gyökereiről, és arról, miért most vetjük föl e gondolatokat. A második fejezet hivatott arra, hogy a zöldutak kereteit, formáját ismertesse. Vázoljuk a kerékpárutak, a kijelölt turistautak, a lovas és a vízi turizmus lehetőségeit is. A harmadik fejezetben bemutatjuk, hogy mely területeken és miért lehetnek hasznunkra a zöldutak. A negyedik fejezet az „emberi tényező”, hiszen a zöldutak mindenekelőtt az emberekről szólnak, kezdeményező ötletemberekről, szívós és türelmes tervezőkről, az akadályokat leküzdő polgármesterekről, szülőkről, tanárokról, akik biztonságban szeretnék tudni gyerekeiket, fiatalokról, akik értelmes elfoglaltságot keresnek, mérnökökről, akik tervezik az utakat, mozgássérült vagy idős emberekről, akiknek a zöldutak végre egyenlő esélyt adnak, a természetisztelő (öko)turistákról, az egészségünkért aggódó orvosokról, segítőkőről és kerékkötőkről egyaránt. Az ötödik fejezetben röviden ismertetjük a zöldút kiépítésének egyik lehetséges forgatókönyvét. Mivel minden közösség helyzete, lehetőségei mások, ezért csak általános útmutatót nyújthatunk. A hatodik fejezetben áttekintjük a külföldi kezdeményezéseket, a Közép- és Kelet-európai Zöldutak (Central and Eastern European Greenways – CEG) regionális modellprogramját, és esettanulmányon keresztül ismertetjük a hazai térségi zöldutakat. A kiadványt a hasznos információk tára teszi teljessé.

Reméljük velünk tart most e képzeletbeli úton, és arra kérjük Önt, hogy amennyiben felkeltettük érdeklődését a zöldutak iránt, bátran keressen meg bennünket, hogy közösségeink érdekében minél többet tehessünk együtt!

Találkozzunk a zöldutakon!

A szerkesztő

ELSŐ FEJEZET

amelyben meghatározzuk,
mit értünk zöldutak alatt,
milyen gyökerekből táplálkozik
és miért időszerű a felvetés

*„És neveld lelked kérélnthetetlen igényérzetre. ... a tömegek világa csak mohó,
de nem igényes. ... a tömegkielégülés veszélyei már mutatkoznak az élet és a szellem
minden területén... nem lehetsz elég igényes erkölcsiekben, szellemiekben.
Nem mondhatod elég következetesen: ez nemes, ez talmi, ez érték, ez vacak.
Ez a dolgod, ha ember vagy és meg akarod tartani ezt a rangot.”
(MÁRAI SÁNDOR: FÜVESKÖNYV)*

a A zöldút szó az angol és nemzetközi gyakorlatban elterjedt greenway magyar megfelelője, de szeretnénk, ha egyszerű fordításnál mélyebb tartalmat hordozna. Létjogosultsága van e szónak, mert általában a természetben, a zöldben fut, kapcsolódik a környezetbarát elképzelésekhez, a fenntarthatóság elveihez. Nem egyszerűen fizikai útról van szó, hanem szellemiekben is más útról. Az uniformizált fogyasztói társadalom talmi értékei helyett környezetünk egyediségének megőrzése, egy valóban tartalmas, emberi élet a cél. Idővel rá kell jönnünk, hogy igazi megelégedettséget az aktív élet, a valódi értékek megtalálása, a közösség adhat, és erre ad esélyt a zöldút.

Ezek után nézzük meg röviden, hogy miből is alakulhatnak ki a zöldutak.

A ZÖLDÚT LEHET...

- útvonal, természetes vagy mesterségesen kialakított folyosó, amelyet pihenésre, kikapcsolódásra használnak, általában természeti képződmények, például folyók, völgyek, hegygerincek mentén, vagy utak, folyómedrek, csatornák, túraösvények környékén;
- adott területen áthaladó, gyalogosokat és kerékpárosokat, lovasokat, kerekesszékeseket, vagy más nem motoros eszközzel közlekedőket szolgáló természetes ösvény vagy mesterségesen kiépített út;
- természeti folyosó, amely lakott területeket kapcsol össze történelmi és kulturális emlékhelyekkel, parkokkal;
- kijelölt összefüggő terület a városban vagy közvetlen környékén, amelyet közparknak, illetve zöldövezetnek minősítettek, illetve ezeket összekötő folyosó (sáv), melyen sétálni, kerékpározni lehet.

Nem egyszerűen fizikai útról van szó, hanem szellemiekben is más útról. Az uniformizált fogyasztói társadalom talmi értékei helyett környezetünk egyediségének megőrzése, egy valóban tartalmas, emberi élet a cél.

TOVÁBBI FELTÉTELEK:

- a zöldutak sohasem utasításra jönnek létre, a kialakítással és fenntartással járó felelősséget minden esetben szabad akaratából vállalja föl a helyi lakosok csoportja, civil szervezet, önkormányzat, vagy ideális esetben ezek együttműködő szervezete;
- a zöldút alaposan megtervezett, a terv tartalmazza a zöldút célját, funkcióit, kiépítésének és használatának módját is;
- minden esetben pozitívan hat a környezetre, erősíti a fenntartható fejlődést, nem károsítja a vidéki természetet, hozzájárul a természeti és kulturális örökség védelméhez;
- javítja a lakosság életminőségét, pozitív hatást gyakorol a helyi gazdaságokra, támogatja a helyi közösségeket, és helyi erőforrásokat használ (bevételei lehetőséget is teremt a térség gazdasága számára, alternatív jövedelemszerzési módot jelent, hozzájárul egyes hagyományos mesterségek életben tartásához, ugyanakkor szellemiekben is erősíti a helyi közösséget);
- több funkciót tölt be egy időben (például közlekedés, környezetvédelem, aktív pihenés, közművelődés stb.), összekapcsolja a településeket, a régiókat és azok lakóit;
- a zöldút mindenki számára nyitva áll és közhasznú, segíti a látogatót abban, hogy a meglátogatott közösséget, régiót, települést és annak értékeit, problémáit, kezdeményezéseit és tevékenységeit valóban megismerje, támogatja a nem motorizált közlekedési módokat és a fenntartható, tudatos turizmust
- népszerűsíti a környezettudatos életvitelt, integrálja a fenntartható közlekedési formákat, javítja a közlekedésbiztonságot.

Zöldutak a világ számos pontján futnak, de mert az érintett országok, társadalmak helyzete, történelme, lehetőségei és gondolkodása eltér egymástól, ezért a zöldutak is mindenhol más-más jelentéstartalmat hordoznak.

Zöldutak a világ számos pontján futnak, de mert az érintett országok, társadalmak helyzete, történelme, lehetőségei és gondolkodása eltér egymástól, ezért a zöldutak is mindenhol más-más jelentéstartalmat hordoznak. Megfigyelhetünk azonban jellemző vonásokat, nagyobb vonulatokat.

Az Egyesült Államokban például a városi életbe belefásult emberek újjáéledő kapcsolatát jelenti a természettel. Ott a zöldutakat a következőképpen határozzák meg: **a zöldutak védett területeken kialakított folyosók, amelyek a természetvédelmet és a pihenést egyaránt szolgálják.** Gyakran a terület természeti, kulturális vagy turisztikai szempontból érdekes helyeit kötik össze a sűrűbben lakott településekkel. Lehetnek magán vagy közösségi, illetve állami tulajdonban, sok közülük a terület tulajdonosainak és közösségi szervezetek együttműködésének eredményeképpen jött létre. Az utak a gyalogosok, a kerékpárosok, a lovasok és az egyéb nem motoros közlekedők, valamint sportolók útvonalai. A zöldutak egy része kijelölt útvonal, másik része nem. Az amerikai zöldutak hálóként kötik össze a belső szárazföldi hegységeket a síkságokon át az óceánok partjaival.

Európában kicsit más a helyzet, itt másként, sokkal hosszabb idő alatt alakultak ki a városok, és szűkebben is vagyunk. A környezetszennyezés (például levegőszennyezés és zajterhelés) sokkal érzékelhetőbb, így itt nem meglepő módon elsősorban a nem motoros közlekedés népszerűsítése, elterjesztése lett a zöldút kezdeményezések mozgatórugója. Az Európai Zöldút Szövetség (European Greenways Association) szerint: **a zöldutak a nem motoros közlekedés céljára létrehozott útvonalak, leginkább a gyalogos, a kerékpáros, a lovas, a lovas kocsis, a görkorcsolyás ... érdeklődők részére.** A zöldutak részlegesen vagy teljesen elhagyott közlekedési útvonalak mentén vezetnek, mint például a már nem működő vasútvonalak, folyók és csatornák menti kiszolgáló utak, erdei ösvények, gyalogutak. A zöldutak gyakran a terület továbbfejlődésének alapjai. Kiemelkedik a közlekedési és turisztikai funkció.

Számunkra a fenti gyökerekből táplálkozva a közép- és kelet európai fejlődési utak a legfontosabbak, amelyet erősít a „Közép- és Kelet-európai Zöldutak” (Central and Eastern European Greenways, CEG) modellprogram is.

Azt szeretnénk, ha Magyarországon és általában Közép-Európa országában a zöldút nem csak a szabadidő eltöltéséről, illetve a kerékpározásról szólna. Éppen ezért kísérletre, együttgondolkodásra és együttműködésre hívjuk az ügy iránt érdeklődőket. A Közép- és Kelet Európai Zöldutak definíciója a következő: **a Zöldutak többfunkciós ösvények, amelyeket a nem motoros közlekedési eszközök számára alakítanak ki. A zöldutak összekötnek helyi közösségeket, helyi kezdeményezéseket, természeti és kulturális örökségeket, népszerűsítik az egészséges környezetet és az aktív életmódot.**

A Zöldutak olyan többfunkciós útvonalak, melyeket a nem motoros közlekedés céljára alakítanak ki. Lehetnek ökológiai folyosók történelmi kereskedelmi útvonalak, folyók és vasutak mentén vezető ösvények, utak. A zöldutakat helyi emberek működtetik, azzal a céllal, hogy támogassák a fenn-

tartható fejlődést és az egészséges életmódot. A zöldutak keretét biztosítanak a közösségen alapuló kezdeményezéseknek és a természetvédelemhez, kulturális örökségvédelemhez, fenntartható turizmushoz és a nem motorizált közlekedéshez kapcsolódó projekteknek. A zöldutak törekszenek arra, hogy kielégítsék a helyiek és a látogatók igényeit, és hozzájáruljanak a helyi gazdaság megerősítéséhez.

A zöldutak időszerűségéről

természetesen a zöldutak nem valamiféle csodaszerek, sőt létüket alapvető emberi igények kielégítése és a társadalom különféle szektorainak együttműködése mozgatja.

Magyarországon a tiszta és egészséges környezethez való jog alkotmányos alapjog, ugyanúgy, mint az élethez, a szociális biztonsághoz vagy a munkához való jog. (Az Alkotmány 18. paragrafusa kimondja: „a Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.”) Ez azonban csak akkor telhet meg tartalommal, ha mindannyian érvényesíteni és érvényesíttetni próbáljuk. Ha komolyan vesszük a fenti tételt, akkor látnunk kell, hogy milyen problémák akadályozzák a mindenki számára garantált jog érvényesítését. Példáinkból kiderül majd, hogy a zöldutak hogyan adhatnak választ a kihívásokra.

A nagy ipari szennyezők többségének megszűnésével, illetve a korszerűbb környezetvédelmi technológiák kötelezővé tételével és alkalmazásával a **levegőszennyezésben** és a (főleg városi) **zajterhelésben** a motoros, autós közlekedés egyre növekvő, jelentős szerepet tölt be. Sokakban felmerül, mit is lehet tenni ellene. Ha a közösségi közlekedés mellett a kerékpárt vagy a gyaloglást választjuk, akkor károsanyag-kibocsátás nélkül és szinte zajtalanul jutunk el úti célunkhoz. Ezzel közvetlen módon hozzájárulunk a levegő- és zajszennyezés csökkentéséhez, javítjuk lakókörnyezetünk és életünk minőségét.

A tudósok, szakértők számára ma már nem kérdés, hogy Földünk éghajlata olyan mértékben változik, amely már jövőnket veszélyezteti. Egyetértenek abban is, hogy a felgyorsult változásokért az emberiség, az ember életmódja a felelős. Egyre többen vagyunk a Földön, így egyre többen

használjuk bolygónk véges erőforrásait, és mindenki szeretne egyre jobban élni. Ez nagyon nagy károsanyag- elsősorban széndioxid-kibocsátással jár (a széndioxid a legjelentősebb üvegházhatású gáz, koncentrációjának növekedés felelős a légkör és ezen keresztül az éghajlat változásaiért). Magyarországon a CO₂ kibocsátás két fő oka a fűtés és a közlekedés. A zöldutak a fenntartható, nem motoros közlekedés és a fenntartható életmód népszerűsítésével sokat tehetnek az **éghajlatváltozás** ellen.

A **vidékfejlesztés** fontos kérdése a hogyan tovább. Az európai uniós csatlakozással sok minden megváltozott, illetve folyamatosan változik, lesznek megszűnő ágazatok, átalakul a vidék arculata, ugyanakkor

A zöldutak
többfunkciós
ösvények, amelyeket
a nem motoros
közlekedési eszközök
számára alakítanak ki.

A zöldutak
összekötnek helyi
közösségeket,
helyi kezdeményezéseket,
természeti és kulturális örökségeket,
népszerűsítik
az egészséges
környezetet és az aktív
életmódot.

lehetőséget kapunk arra, hogy az agrár-környezetvédelmi programok keretében megőrizzünk védett területeket, helyi természeti, kulturális és történelmi emlékeket. A zöldutak a térség gazdaságának fejlődésére is kedvezően hatnak, alternatív jövedelemforrásokat teremtenek a helyieknek. (A 3. fejezetben bővebben szólnunk az Európai Unió legsikeresebb vidékfejlesztési programjáról, a LEADER-ről.) A zöldutak mentén például megtelepedhetnek a turisztikai szolgáltatások. A turizmus térhódításával pedig a helyi lakosok identitástudata is erősödik, hiszen felismerik, mennyi érték veszi őket körül, és büszkéek lesznek saját örökségükre.

A **mozgásszegény életmód** veszélyeivel már mindannyian tisztában vagyunk, erre a sajtó is rendszeresen felhívja a figyelmet. Statisztikai adatok szerint a szív- és érrendszeri betegségek vezető halálzási okok Magyarországon, és ma már minden hatodik iskoláskorú gyermek túlsúlyos. A zöldutak lehetőséget nyújtanak a rendszeres mozgásra, és ezzel segíthetnek az egészségesebb életmód térhódításában.

A napjainkban is zajló **népesség-összetételi változások** miatt egyes településekre tömegesen költöznek be új lakók, így például a Budapest környékiekre. Máshol, főleg a munkanélküliséggel sújtott területeken, fennáll egyes falvak elnéptelenedésének veszélye. Mindkét esetben megfigyelhető, hogy a helyi közösségi hálók meglazulnak, tönkremennek, a lakosok nem igazán érzik jól magukat lakókörnyezetükben. A zöldutak már kiépítésük során megmozgatják az embereket, és ha értelmes célokat, megélhetést találnak lakóhelyükön, akkor kisebb lesz bennük a hajlandóság az elköltözésre, és a helyi közösségek is megerősödnek.

A zöldutak alkalmasak a **szociális problémák** kezelésére, és a hátrányos helyzetű csoportoknál a kirekesztettség csökkentésére. A zöldút egyik kritériuma, hogy legyen mindenki számára nyitott. A zöldút csökkenti a tömegközlekedéstől és az autótól való függőséget, biztonságosabb utat kínál például az iskolába járóknak, valamint a mozgássérültek és idősek számára is hozzáférhető.

A zöldutak alkalmasak lehetnek arra, hogy az országos vagy akár európai szintű célokat konkrét programokká lebontva megvalósítsák, illetve hozzájárulhatnak végrehajtásukhoz. Ezt azonban a zöldutak nem önműködően érik el. Fontos a helyszín jó kiválasztása, a körültekintő tervezés, a megfelelő közösségi elfogadottság, valamint a hatékony marketing is.

A zöldutak már kiépítésük során megmozgatják az embereket, és ha értelmes célokat, megélhetést találnak lakóhelyükön, akkor kisebb lesz bennük a hajlandóság az elköltözésre, és a helyi közösségek is megerősödnek.

Az előzményekről, a történelmi gyökerekről

A KERESKEDELMI UTAKRÓL

mikor még valóban nagy volt a világ, amikor az emberek még jellemzően ott éltek le az életüket, ahol születtek, amikor az utazás még fárasztó, lassú és veszélyes volt, és csak néhány embercsoport utazott, akkoriban sokaknak az utazó kereskedők, pásztorok, zarándokok jelentették a kapcsolatot a tágabb világgal. Legtöbbször a kereskedelem volt az utazások hajtóereje, kialakult útvonalak mentén, országokon át szállították az árukat, a termékeket, a nyersanyagokat, hajtották az állatokat, és közben hozták-vitték a híreket, más népek szokásait, kultúráját, zenéjét, táncait, segítettek a világ jobb megértésében és megismerésében. A történelmi, kereskedelmi utak vagy a pásztorutak mint jelképek mentén most újra felfedezhetjük a történelmi hagyományok, a saját kultúra, a természet és a sokféleség megőrzésének fontosságát.

AZ IPARI FORRADALOM HATÁSAIRÓL

A XIX. század ipari forradalma olyan nagymértékben és olyan gyorsan változtatta meg az emberek életét, a táj arculatát, hogy hatásait máig érezzük. Az ipari társadalom megjelenése, a városok kialakulása, a falusiak vá-

rosba költözése a jobb megélhetés reményében hatalmas és nehezen kezelhető társadalmi problémákkal járt együtt. (A természet mértéktelen kizsákmányolásáról nem is beszélve, de ennek látható káros hatásai csak hosszabb távon váltak nyilvánvalóvá.) A városok nem tudtak helyet adni a felduzzadt népességnek, így a lakosság többsége tömegszállásokon, nyomornegyedekben élt. Járványok törtek ki, erősödött a céltalanság, lazultak az emberi kapcsolatok, nőtt a bűnözés (a közösség már nem védte az egyént). E káros folyamatok ellen próbált tenni a XIX. században két építész, Frederick Law Olmsted amerikai és Ebenezer Howard brit város- és park-építész. Hatásukra, valamint a „higiénia és haladás” mozgalmak hatására Franciaországban, Nagy-Britanniában, Belgiumban megjelentek az úgynevezett kertvárosok. A nyugat-európai zöldutak sokszor ezeket a kertvárosokat tekintik elődjüknek.

AZ OLAJVÁLSÁG UTÁN

A zöldút mozgalom létrejött a világban zajló újabb változások eredménye. Így az 1970-es és 1980-as évek olajválsága, az ezzel összefüggésben kialakuló környezetvédő és motorizáció ellenes mozgalmak; a szabadidő jelentős növekedése, amely növelte az igényt a sport- és szabadidős tevékenységekre, a természetkímélő és aktív turizmusra. Ugyanekkor kerültek az érdeklődés központjába a kulturális és természeti örökség megőrzésének kérdései is. Azok a szervezetek, amelyek mindezt fontosnak érezték, később szövetségekbe tömörültek, így jött létre például a Rails-to-Trails az Egyesült Államokban, a Chemins du Rail Belgiumban, a Sustrans Nagy-Britanniában és egyes kerékpáros egyesületek Franciaországban.

A történelmi, kereskedelmi utak vagy a pásztorutak mint jelképek mentén most újra felfedezhetjük a történelmi hagyományok, a saját kultúra, a természet és a sokféleség megőrzésének fontosságát.

ZÖLDÚTON JÁRUNK

A hegy, a síkvidék és a vizek találkozása az idők során mindig megragadta az embert.

Baráti társaságunkkal olyan helyet kerestünk, ahol kedvesek az emberek és a hagyományok még élnek a településeken.

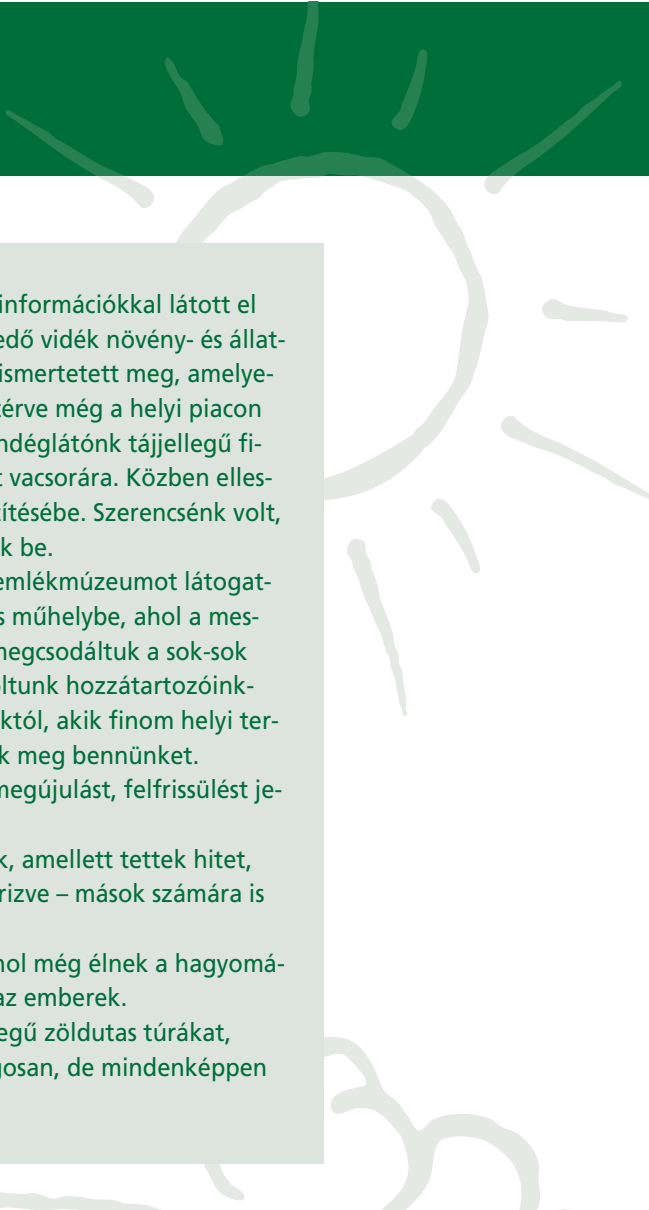
Elhatároztuk, hogy zöldutas kerékpártúrán veszünk részt. Egy tavaszi hétvégén, pénteken keltünk útra a nagyvárosból. Felszerelkeztünk biciklikkel és elindultunk a Börzsöny vadregényes tájait felfedezni.

Kétórás vonatkozás után kétkeréken folytattuk utunkat. Útközben meg-megálltunk, rácsodálkoztunk a természeti látnivalókra, madarakat figyeltünk. Az egyik kis faluban betértünk a helyi boltba, ahol friss péksüteményt vásároltunk. Estére a szomszédos település kedves falusi vendéglátóinál szálltunk meg, akik palóc gulyással és kemencében sült lángossal vártak bennünket. A finom vacsora után a melengető naplementében legyalogoltunk a közeli folyó partjára.

Másnap délelőtt rövid séta keretében felfedeztük a népi építészet gyöngyszemeit, a megújult palóc portákat. Betértünk a tájházba, amelyben a falusi élet jellegzetességeit ismerhettük meg, s megcsodálhattuk a helyiek hagyományos, szép népviseletét.

Ebédre a helyi étterem speciális fogásait kóstoltuk meg. Itt válogattunk a közeli túra-ajánlatokból és biciklire pattantunk. Útközben erdők, lankás dombok, patak völgyek tették változatossá a tájat, érdekes természeti jelenségeket és képződményeket, őshonos magyar állato-

A large, stylized sun graphic with long, thin rays is positioned in the upper right corner of the page, partially overlapping the green header and the white text box.

kat figyeltünk meg. Helyi vezetőnk bőséges információkkal látott el bennünket, a természeti értékekben bővelkedő vidék növény- és állatvilágának sok egyedi, ritka és védett fajával ismertetett meg, amelyeket le is fényképeztünk. Késő délután visszatérve még a helyi piacon friss gyümölcsöt vásároltunk egy nénitől. Vendéglátónk tájilegű finom ételekkel és italokkal vártak bennünket vacsorára. Közben ellestük, és be is segítettünk a finomságok elkészítésébe. Szerencsénk volt, mert este egy egyházi koncertre csöppentünk be.

Harmadik nap délelőtt a közeli irodalmi emlékmúzeumot látogattunk meg. Ebéd után betértünk egy kézműves műhelybe, ahol a messterrel együtt mi is korongoztunk, s közben megcsodáltuk a sok-sok kézműves remeket. Ajándéktárgyat is vásároltunk hozzátartozóinknak. Késő délután elbúcsúztunk szállásadóinktól, akik finom helyi termékekkel, lekvárral és szörppel ajándékoztak meg bennünket.

Az eltöltött hétvége testi, lelki, szellemi megújulást, felfrissülést jelentett számunkra.

A települések, amelyeket meglátogattunk, amellet tették hitet, hogy térségük értékeit – felkutatva és megőrizve – mások számára is elérhetővé, megélhetővé teszik.

A falvak a gyönyörű táj gyöngyszemei, ahol még élnek a hagyományok, egyediek a rendezvények és vidámak az emberek.

Mindenkinek tudom ajánlani az ilyen jellegű zöldutas túrákat, amelyeket megtehetünk kerékpárral, gyalogosan, de mindenképpen jó társaságban, családdal, barátokkal.

MÁSODIK FEJEZET

amelyben bemutatjuk a zöldutak kereteit

*„Gondoljuk csak el, miféle erők és szándékok építették az ötvenméteres fenyők százazezeit! Mit pazarolt el a természet magvakban, porzókban, bibékben, kísérletekben, napsütésben, esőben, széljárásban, míg egy ilyen erdő felépült!
S milyen céltudatos és néma ez a létezés, mely semmi egyebet nem akar, csak lenni, csak felnőni és évszázadokon át megmaradni, teljesen kifejezve önmagát, lélegezve, feelve a világnak s ugyanakkor nem tör senki és semmi ellen, otthont és életet ad élőlények milliárdjainak... Amikor csak teheted, menj az erdőbe.”*

(MÁRAI SÁNDOR: FÜVESKÖNYV)

A természeti folyosók –
úgy mint a vegetációs és
erdősávok, folyók
és partjaik, parkok,
kertek – és az ember
által kialakított, nem
motoros közlekedésre
szánt utak képezik
a zöldutak alapjait.
E kettő egy-egy zöldút-
ban, annak jellege
szerint változó
arányban van jelen.

Az előző fejezetben megismerkedhettünk a zöldutak fogalmával, és a valóban közösségi zöldút programok feltételrendszerével. Ebben a fejezetben azt szeretnénk bemutatni, hogy milyen keretek között, milyen formában működnek, mely utak lehetnek zöldutak.

A zöldút programok különféle kategóriákba oszthatók funkciójuk, hosszuk, más programokkal való kapcsolatuk, tevékenységi körük, általános céljuk és a működtető szervezetek típusai szerint. Van azonban néhány közös jellemzőjük. A természeti folyosók – úgy mint a vegetációs és erdősávok, folyók és partjaik, parkok, kertek – és az ember által kialakított, nem motoros közlekedésre szánt utak képezik a zöldutak alapjait. E kettő egy-egy zöldútban, annak jellege szerint változó arányban van jelen. Természetesen az utak és a természeti képződmények is sokféleképpen feloszthatók. Nem minden nem motoros közlekedésre szánt út vagy természeti folyosó zöldút, és nem minden zöldút áll kizárólag utakból vagy természeti folyosókból, a zöldút ennél több. Azt, hogy az adott utat zöldútnak nevezhetjük-e, azt annak közösségi kialakítása, tartalma, szerepe határozza meg. Minden zöldútra jellemző a „multifunkcionalitás” – közlekedési, környezetvédelmi, rekreációs célokra használhatók. Az alapfunkciók aztán járulékos szerepeket, hatásokat váltanak ki, mint például a terület fejlődése, az egészséges élet alapfeltételeinek megteremtése, a helyi közösség összekovácsolása, erősítése vagy a fenntartható gazdasági tevékenységek fejlesztése.

Az utakat számba vevő felsorolásunk azonban elsősorban a fizikai valóság egyszerű tipológiáját kívánja nyújtani.

Az utakról

a zöldutak a természeti képződményeket az ember által épített, kitaposott, előkészített használt utakkal kiegészítve, vagy akár azok nélkül is felhasználhatják. Mióta emberek élnek, az utak hozzánk tartoznak. Használjuk közlekedésre, szállításra, de az élet szinterei is, elsősorban a városokban. A nem motoros közlekedésre alkalmas utakat néhány kategóriába osztottuk, ám felsorolásunkat nyilván mindenki ki tudná egészíteni.

Az utak környezetük szerint lehetnek városi vagy vidéki utak, erdei, mezei, hegyi, sík vidéki és folyami utak. Céljuk szerint lehetnek egy-egy célra alkalmasak (például kerékpárutak, lovagló terepek, futópályák, görkorcsolyások terepei) vagy többfunkciósak (például kerékpározást és pihenést egyaránt szolgálók, vízi utak). A zöldutak jellemzően hosszanti képződmények, folyosók, haladhatnak többé-kevésbé egy nyomvonalon, de lehetnek különféle elágazásokból állók, és úthálózatot alkotók. A zöldutak aszerint, hogy mennyire sikerül bevonni más településeket, lehetnek rendszert alkotók, lehetnek helyiek vagy kistérségre jellemzőek. Közép- és Kelet Európában három nagy zöldúttípust különböztetünk meg: hosszú távú zöldutak (akár határon átvívelők), térségi zöldutak (egy-egy összetartozó régió belül), és városi zöldutak.

A kerékpárutakról

a zöldutak egyik jellemző kiindulópontjai a kerékpárutak, ugyanis a nem motoros közlekedési módok közül a biciklizés az egyik legnépszerűbb. Bringázni minden gyermek szeret, és nagyon sok felnőtt is használja kikapcsolódásra, sportolásra, túrázásra a kétkerekűt. Ezen kívül sokan gondolták úgy az elmúlt 2–3 évtizedben, hogy az autóra épülő társadalom káros hatásait (balesetveszély, levegőszennyezés, dugók okozta idővesztés, nem megújuló energiaforrások fogyása) mérsékelni kell, és ennek egyik eszköze a bicikli. Kialakultak a kerékpáros mozgalmak, amelyek az 1970-es, 1980-as években Nyugat-Európában „forradalmat” indítottak el. A tömeges igényeket látva a döntéshozók maguk is támogatni kezdték a kerékpárosokat, legyen szó akár napi használatáról (az autók kiváltásaként) vagy szabadidős tevékenységről. Sok helyütt biztonságos, a motoros közlekedéstől elkülönülő kerékpárutak épültek, biciklitárolókat alakítottak ki, egyes helyeken (például Hollandiában) a bringások előnyt élveznek a közlekedésben az autókkal szemben.

Magyarországon 1992-ben megszületett az útalap törvény, amely meghatározta, hogy az útalap hány százalékát kell kerékpárút építésére fordítani. Ennek eredményeképpen hazánkban 2005. végén 1630 kilométer, ezen

Jelenleg körülbelül 2000 kilométernyi kerékpárutunk van országszerte, ezen kívül kis forgalmú útjainkon összesen 150–200 kilométernyi táblával jelzett biciklis útvonal is része a hálózatnak.

belül Budapesten 138 kilométer elkülönített kerékpárút, illetve kerékpársáv állt a bringások rendelkezésére hazai forrású támogatásból.

2007 augusztusában a közlekedési a környezetvédelmi és az egészségügyi tárca közösen meghirdette a Kerékpáros Magyarország Programot (KMP), melynek keretében 56 milliárd forint került elkülönítésre a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésére, és a kerékpáros közlekedés népszerűsítésére. A 2013-ig megvalósuló beruházások és kampányok hatására az 5 km-en belül megtett utazások várhatóan 10%-a kerékpárral fog történni.

Az Országgyűlés 2008. július 4-én elfogadta az Országos Területrendezési Tervet, kijelölve Magyarország szabadidős célú kerékpárút gerinchálózatát. Az EU-forrású Közlekedési Operatív Program részeként a nagy forgalmú főutak mellett, azok felújításával együtt sok helyen hivatásforgalmú – azaz a biztonságos munkahelyre, iskolába jutás feltételeit biztosító – kerékpárút épül. Ezen útvonalak alapján véglegesített nyomvonalak a mindennapos és a turisztikai célú kerékpáros közlekedést fogják segíteni.

Az EU támogatások felhasználásával számos pályázati forrás áll rendelkezésre, nemcsak közvetlen kerékpáros infrastruktúrafejlesztésre, hiszen sok kapcsolódó beruházás keretében is épülhetnek kerékpárutak.

2006–2008 között a program hatására 200 km kerékpárút épült. Jelenleg körülbelül 2000 kilométernyi kerékpárutunk van országszerte. Ezenkívül kis forgalmú útjainkon összesen 150–200 kilométernyi táblával jelzett biciklis útvonal is része a hálózatnak. Budapesten hozzávetőlegesen 178 km kerékpárút található, melyek száma várhatóan tovább fog növekedni a jövőben.

A műszakilag korrekt kerékpáros létesítmények megvalósítását segíti a 2006-ban készített Útügyi Műszaki Előírás, amelynek korszerűsítése most folyik.

Hazánkon keresztül megy két, Európát átszelő nemzetközi kerékpáros nyomvonal, a Duna mentén az EuroVelo® 6 és a Bodrog-Tisza mentén az EuroVelo® 11. A Duna menti nyomvonal nemzetközi elvárásnak megfelelő útirányjelző és tájékoztató táblázása már megvalósult.

A kerékpáros fejlesztések népszerűsítésére hozta létre a közlekedési tárca a Kerékpárosbarát Település címet. Azon települések nyerhetik el ezt a címet, akik kiemelkedően tesznek a kerékpározás népszerűsítéséért kampányok segítségével és infrastruktúrafejlesztéseken keresztül.

A megépült kerékpárutak két fő célt szolgálnak:

- egyrészt megteremtik a bicikli mindennapi, biztonságos használatának lehetőségét;
- másrészt javítják a szabadidős célú bringázás feltételeit is.

Ami rögtön szembetűnik, hogy a kerékpárutak megépülésével jelentősen javult a biciklizés biztonsága. Ezt nemcsak a közlekedési, baleseti statisztikák eredményei mutatják, hanem a közvélemény-kutatások során megkérdezettek is ezt emelik ki elsősorban. A kerékpározók többsége számára a kerékpározás legfőbb vonzereje az, hogy nyugodtan és közvetlenül fedezheti fel a vidéket. A lassabb haladás miatt van ideje beszélgetni, a tájat megnézni és élményeit megosztani az útitársakkal.

Az elmúlt években szabadidős célokra is használható, regionális kerékpáros nyomvonalak épültek ki a Fertő-tó, a Tisza-tó és a Balaton körül, a Körösök völgyében, valamint a Szigetközben és a Dunakanyar bal partján. Egy a megépült regionális kerékpárutak gazdasági és egyéb hatásairól készült 1999–2000-es tanulmány összefoglalja a nyugat-európai vizsgálatokat, amelyek szerint legnagyobb mértékben az alábbi tényezők segítik elő a szabadidős célú kerékpáros forgalom növekedését.

- A biztonságos, a közúti gépjármű-forgalomtól elkülönített kerékpárutak létesítése, amelyet kis forgalmú vidéki utak hálózatával lehet kiegészíteni. A csoportos túrákat szervezők számára is első számú útvonal-választási szempont, hogy lehet-e a térségben biztonságosan bringázni.
- Az útvonalak megfelelő kitáblázása, továbbá tájékoztató anyagok készítése és terjesztése.
- A kerékpárosoknak megfelelő színvonalú és felszereltségű szálláslehetőség, valamint őszinte vendégszeretet.
- Határozott, több tájékoztatási területre kiterjedő reklámtevékenység, amely bemutatja a kerékpáros útvonal pozitívumait és a biciklizés előnyeit.
- Találószerű, fantáziaébresztő útvonal-elnevezés. Egy jól kiválasztott név tömegeket képes megmozgatni.
- Kulturális rendezvények és történelmi látnivalók fölfűzése egy összefüggő útvonalra.

Mivel a kerékpárutak funkciója a kerékpáros és tágabb értelemben a nem motoros összeköttetés megteremtése, könnyen válhatnak zöldutakká, de ez nem önműködő folyamat. Szükség van valakire vagy valakikre, akik ötleteikkel az „aszfaltcsíkot” zöldűttá teszik.

Mivel a kerékpárutak funkciója a kerékpáros és tágabb értelemben a nem motoros összeköttetés megteremtése, könnyen válhatnak zöldutakká, de ez nem önműködő folyamat. Szükség van valakire vagy valakikre, akik ötleteikkel az „aszfaltcsíkot” zöldűttá teszik. A kerékpárutak nem mentesek azonban a fenntartási nehézségektől. Jellemző, hogy megépítésükre akár 95 százalékos állami támogatást is kaphatnak az önkormányzatok, de a karbantartásból az állam teljes mértékben kivonul. Ezt a feladatot az önkormányzatokra hagyja, amelyet, ismert finanszírozási nehézségeik miatt, sokszor csak komoly erőfeszítések árán tudnak ellátni. Ezen kívül odafigyelést, emberi, anyagi forrásokat igényel az is, hogy – egy új otthon kialakításához hasonlóan – a kerékpárutakat is „be kell lakni”, szükség van a folyamatos fejlesztésre, használhatóbbá tételre, például pihenők, táborhelyek kialakítására.

A jellemzően önkormányzati tulajdonban lévő kerékpárutak fenntartása sok esetben nem valósul meg megfelelő mértékben, ami bizonyos helyeken az indokoltnál gyorsabb tönkremenetelt eredményez. Ehhez az önkormányzatoknak elég szűkösen áll forrás a rendelkezésükre. Ezért kidolgozásra került egy modell, amely az önkormányzatok összefogásával, szponzorok, támogatók természetbeni és pénzbeli hozzájárulásával, kerékpáros civilek megfigyelő és aktív közreműködésével, valamint közmunka bevonásával való megoldásra tesz javaslatot.

A zöldutas hálózatokban aktív részt vállaló helyi szervezetek számára fontos fórumot, a helyi ügyekben való véleménynyilvánítás lehetőségét jelentik a **Magyar Kerékpárosklub** által – Budapest után egyre több vidéki városban is – kezdeményezett települési kerékpáros koncepciók menti műhelymunkák.

Kerékpárosnak lenni jó. Ezt bizonyítják az egyre alakuló szakmai és szabadidős szervezetek, a **Critical Mass** évről évre növekvő sikere. A **Kerékpáros Magyarország Szövetséget** az a cél hívta életre, hogy mindezen szervezetek egymást erősítve valósítsák meg a Kerékpáros Magyarország Programot..

KERÉKPÁROS MAGYARORSZÁG SZÖVETSÉG (KMSZ)

közhasznú egyesület

Alapítva 2008.

Cél: Kell egy olyan szervezet Magyarországon, amely egyesíti a civil szervezetek hitelességét, forrásait és a magánszféra rugalmas támogatását, képes az eredmények, hatások objektív értékelésére, a különféle nézőpontok szintetizálására. A KMSZ-t a Kerékpáros Magyarország Program megvalósulását segítő szándék hívta életre. A szervezetek célja, hogy Magyarország fenntartható fejlődését a közösségi és kerékpáros közlekedés arányának növelésén keresztül biztosítsák.

A KMSZ továbbá egyeztető fórumként szolgál, ahol a civil szervezetek szakterületükön önállóan, de egységesen léphetnek fel.

A szervezet főbb értékei: hatékonyság, demokrácia, a kerékpározás szeretete, szakmai felkészültség, átláthatóság, becsület, ésszerűség, fenntarthatóság, munkamegosztás, partnerség, felelősség.

A szervezet főbb tevékenységei: kerékpáros civil szervezetek érdekegyeztető fóruma, a Kerékpáros Tárcaközi Bizottságban és annak munkacsoportjaiban képviseli a kerékpárosokat és érdekeiket, koordinálja és minőségbiztosítja a KMP nem-infrastrukturális projektjeit.

TAGSÁG TÍPUSOK, JELENLEGI TAGOK:

A szervezet teljes jogú tagjai: Magyar Kerékpársportok Szövetsége (MKSZ), Magyar Kerékpáros Túrázók Szövetsége (MKT SZ), Bringaút Egyesület, Energia Klub, Magyar Kerékpárgyártók és Kereskedők Szövetsége (MKKSZ), Magyar Mountain Bike Szakági Szövetség (MMBSZSZ).

Az KMSZ minden kerékpáros civil szervezet előtt nyitva áll!
Együtt egy ügyért!

A kijelölt gyalogos turistautakról

a zöldutak további fontos kiindulási pontjai lehetnek a kijelölt turistautak, amelyek elsősorban a hazánkban oly népszerű gyalogtúrákat segítik, de a helyi közlekedésben is lehet szerepük. Tekintsük most át a hazai turistajelzések rendszerét.

Hazánkban a turistajelzések fehér négyzet alapra festett kék, piros, sárga, zöld színű sáv, kereszt, négyzet, kör, háromszög, omega és L jelzések lehetnek. A főjelzések a sávok, a színek a fontossági sorrendet jelölik. Az országos kék túra kék (K) sáv jelzése a legfontosabb jelzés Magyarországon, illetve létezik egyes hegységekben a hegység K sávú útja is (például a Börzsönyben a „börzsönyi kék” jelzés). A piros jelzésű utak általában észak-déli irányban haladnak át a tájegységen, és felfűzik az érdekesebb látnivalókat, panorámás helyeket, kilátópontokat. Számos esetben a piros jelzésű utak a tájegységeket is összekötik. Az inkább térségi szerepű sárga jelű útvonalak jobbra kelet-nyugati irányban szelik át a területet, míg a szintén kelet-nyugati irányú zöld jelzésű utak szerepe a tájegységen belüli összekötő út.

A jelzések együtt haladásakor – szabvány szerinti felfestés esetén – a piktogramok ugyanazon a tereptárgyon találhatóak, a színek fontossági sorrendje szerint. A térképen is, ha több útvonal halad párhuzamosan, a kék szerepel elől a felsorolásban, utána jön a piros, és így tovább.

A mellék (leágazó) jelzések alakjai úti céljukat szimbolizálják. Színük azaz a főjelzéssel egyezik meg, amelyikből leágazik.

Ügyelj a források tisztaságára! Véd a fákat és a madarakat! Sohase rombolj fészket!

MELLÉKJELZÉSEK:

- + összekötő utakat, útváltozatokat, leágazásokat jelöl, főjelzések, csomópontok, települések között;
- ▣ menedékhelyre, közlekedési lehetőséghez vezet;
- forráshoz kalauzol;
- ∩ barlanghoz irányít;
- ▲ kilátóhoz, kilátóhelyhez megy;
- └ romhoz, várromhoz vezet;
- × sífutó utakat jelöl.

Természetesen a turistacélokot a főjelzésű utak is felfűzik. A különbség az, hogy a mellékjelzések célirányosan vezetnek a látnivalókhoz, a sávjelzések pedig a vándorútvonalak során érintik ezeket.

A kerékpárutak fenntartási nehézségeitől a gyalogos turistautak sem mentesek. Nincs szabályozva, hogy kinek a feladata a gyalogos túraútvonalak karbantartása, jelzése. Szokásjog alapján ezt a legtöbb tájegységben a **Magyar Természetbarát Szövetség** tagszervezetei, a Pilis vidékén a **Magyar Turista Egyesület** osztályai végzik, társadalmi munkában, forrás erre alig akad. A jogi háttér is nehezíti a lelkes turisták életét, nevezetesen, hogy még a nemzeti parkok területén is nyereségérdekelt erdőgazdálkodás folyik. A turistautak mentén, a szálláshelyekben viszont előrelépés figyelhető meg, hiszen nagyon sok vállalkozás kezdett el „falusi turizmussal” foglalkozni.

Az utóbbi években a fenntartásba, új jelzések festésébe bekapcsolódtak a helyi turista és természetvédelmi szervezetek, csoportok, cserkészcsapatok. Ám ha a civilek jeleket akarnak újjáfesteni, illetve új útvonalat kijelölni, akkor mindenféleképpen a terület tulajdonosával, kezelőjével, valamint a természetvédelmi hatósággal kell egyeztetni, és a munkához engedélyüket beszerezni. Az erdei pihenőhelyeket jobbra az állami erdészetek igyekeznek karbantartani, fejleszteni.

Kirándulók Tízparancsolata 1927-ből

(Forrás: Írott-kő Natúrpark (Vas megye) honlapja, www.naturpark.hu)

- 1.** Sohase dobj el törött üvegholmit a réten és az erdőben, mert a szilánk komoly veszedelem embernek és állatnak!
- 2.** Ne hagyj a földön papirost, skatulyát vagy egyéb szemetet, mert elcsúfítja a tájat!
- 3.** Ne dobj le nehéz tárgyat meredek lejtőn vagy a sziklák oldalán; gondolj arra a komoly veszedelemre, amit azzal a nálad mélyebben lévő élőlényekre zúdítasz!
- 4.** Sohase okozz kárt azokon a helyeken, amelyeket szerencséd van meglátogatni!
- 5.** Kíméld a ligetek palántjait, mert ezek a nemzeti gazdaság egyik forrását képezik!
- 6.** Légy mérsékletes a virágszedésben; kíméld a fűvet, ne húzd ki a növényeket gyökerestül a földből. Ha gyűjtő vagy, ne szedj túl sokat minden egyes növényfajtából; hagyd meg a hegynek és a földnek gazdag ékességét a jövő számára!
- 7.** Ne rakj tüzet az erdőben vagy fás réten!
- 8.** Ne gázold le a mezők pázsitját és a legelők fűvét, mert sokáig tart, míg újra kiegyenesedik és így megfosztod az állatokat táplálékuk egy részétől!
- 9.** Ügyelj a források tisztaságára! Véd a fákat és a madarakat! Soha-se rombolj fészket!
- 10.** Csodáld és bámuld a nagy természetet és tiszteld azt minden áldott és jövő megnyilatkozásában!

A vízi utakról

a hagyományos vízi túrázás, vagyis a folyóvizek, állóvizek bejárása kenuval, kajakkal még mindig nagyon népszerű Magyarországon. Évente több mint tízezer kelnek útra több napos túrára, és megbecsülhetetlen azok száma, akik egy-egy napra vagy akár néhány órára szállnak vízre. Várhatóan a vízi turisták száma, párhuzamosan az aktív pihenés térhódításával, növekszik a közeljövőben.

A vízi útvonalakat a zöldutak potenciális részének tekintjük, hiszen a kenukat és a kajakokat sokan veszik és vehetik igénybe túrázásra, kikapcsolódásra, sportolásra. A hazai vízi útvonalakon a kezdőtől a vadvízi evezőig mindenki találhat magának megfelelő szakaszt. Folyóink többsége síkvidéki, ezért nehézségi fokuk szerint a szelíd vizek kategóriájába tartoznak. Ezeket már kezdő vagy kisebb tapasztalattal rendelkező túrázók is használhat-

ják. Vannak olyan folyószakaszaink (például a Rába felső szakasza), amelyek már vadvízi nehézségi fokkal rendelkeznek, ezek a szakaszok tapasztaltabb túrázóknak ajánlhatók. A hazai folyók közül a vízi túrázók körében nagyon népszerű a Tisza, a Dráva és a Duna egyes ágai (Szigetköz, Mosoni-Duna-ág, Szentendrei-Dunaág stb.), de közkedvelt a Bodrog, a Hernád és a Rába is.

Általánosságban elmondható, hogy azokon a folyókon érdemes a vízi turizmust fejleszteni – vagyis azok népszerűek vagy válhatnak közkedvelté –, amelyek vízállása nem szélsőséges, a száraz, nyári hónapokban is alkalmasak túrázásra, és nincs rajtuk jelentős hajóforgalom.

Amennyiben zöldutunk tervezésénél, fejlesztésénél partnereinkkel együtt úgy döntünk, hogy vízi útvonalat is bekapcsolunk programunkba, úgy két alapeladatot vállalunk fel. Egyrészt az információ összegyűjtését és közzétételét, másrészt a vízi turizmus infrastruktúrájának fejlesztését. Fontos például, hogy az évszakok változásával általában hogyan alakul a vízállás és a medertelítettség (a vízállásjelentést rendszeresen közli a Petőfi Rádió és megnézhető a www.hydroinfo.hu honlapon), milyen az átlagos haladási sebesség, milyen akadályokkal kell megküzdeniük az arra közlekedőknek, hol bérelhető kenu vagy kajak, hol tehetők vízre, milyenek a vásárlási és étkezési lehetőségek, hol található kemping vagy megfelelő sátorozó hely, ki vállal túravezetést stb. Kiemelten fontos tájékoztatni a túrázókat arról is, hogy akik vízre szállnak, azok tudjanak úszni, milyen holmikat vigyenek magukkal, milyen engedélyeket kell beszerezniük és mi módon. A tájékoztatást számos eszköz segítheti. A partneri kör anyagi helyzetétől függően az információkat közzétehetjük honlapon, szórólapokon, információs táblákon, túrakönyvekben, térképeken.

Az infrastruktúra-fejlesztésben legfontosabb a nomád táborozó helyek kialakítása, ahol célszerű sátorhelyet, illemhelyet, tűzrakó helyet és padot kialakítani a túrázóknak, valamint információs táblát is kihelyezhetünk. A bevásárlás, a kikapcsolódás, a biztonság és a nyugalom szempontját egyszerre figyelembe véve indokolt a táborhelyeket a településektől 1–2 kilométerre kialakítani.

A hagyományos vízi túrázás a turisztikai ágazatok között az egyik legkörnyezetkímélőbb. A vízi turisták többsége tisztában van az élővizek értékeivel, nem sebezhetőségükkel, nem zavarja fölöslegesen a táj és az élőlények nyugalalmát.

A hagyományos vízi túrázás a turisztikai ágazatok között az egyik legkörnyezetkímélőbb. A vízi turisták többsége tisztában van az élővizek értékeivel, sebezhetőségükkel, nem zavarja fölöslegesen a táj és az élőlények nyugalmát, nem hagyja ott a szemetet, tűzgyújtáskor körültekintően jár el. Mindezek ellenére a vízi turizmus természetvédelmi és ivóvízvédelmi szempontból is problémát jelenthet, és ezért egyes helyeken szükség van a szabályozására.

A Dráva folyó teljes magyar szakasza természetvédelmi oltalom alatt áll a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként. A területen élő növény- és állatközösségek megóvása mindenki közös feladata. Ez adja az itteni víziturizmus különlegességét, de feltételeket is támaszt. A Nemzeti Park a Dráva folyón elsősorban a terület bemutatását szolgáló minőségi vízi ökoturizmust (kenus evezés) támogatja. Ezért a folyó túlzott terhelésének elkerülése érdekében bizonyos időbeli, térbeli és létszámbeli korlátozásokra van szükség. Ennek szellemében a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága az érintett önkormányzatokkal, állami szervekkel együtt a következő előírásokat fogalmazta meg a vízi túrázásról:

- Túrázásra kijelölt időszak: június 1. – szeptember 15., engedélyek birtokában, amit nem árt időben beszerezni.
- Az indulási időpontok 2–3 naponként követik egymást. A csoportok száma maximum 35 fő lehet.
- Táborozni (éjszakázni) csak a kijelölt hét nomád táborhelyen lehet, ahol illemhely, hulladékgyűjtő konténer, tűzrakó hely, illetve helyenként rönkasztalok és padok, valamint tájékoztató táblák találhatók.

Bővebb információ:

www.viziturizmus.hu/servlet/download?type=file&id=31

www.viziturizmus.hu/

A lovaglásra alkalmas utakról

Lovas nemzetként nem szabad elfeledkeznünk a lovaglásra alkalmas utakról sem, amelyek például a kerékpárutak többségétől eltérően nem szilárd burkolatú utak, de egymással párhuzamosan futva akár közös zöldutat is alkothatnak. Fogathajtóink és a hortobágyi csikós bemutatók ugyan ma is messze földön híresek, mi azonban sokkal inkább az aktív részvételeken alapuló lovas programokat tartjuk a zöldút gondolatiségéhez közel állónak. Magyarország éghajlati és terepviszonyai az ország nagy részét egész évben alkalmassá teszik lovas programok szervezésére. Vonzó, aszfaltmentes utakon, sűrűn lakott településektől távol lehet lóhátról élvezni a szabadságot, és csodálni a természet szépségeit. A lovas programok népszerűsége növekszik, és ha lehetőségünk van rá, érdemes lovas tanyát, lovardát is bevonni zöldutunkba, főleg, ha ott lovas oktatás is folyik (különösen, ha gyermekekkel is foglalkoznak). A tereplovaglások, lovas kocsizások a helyieknek és a turistáknak egyaránt vonzóak lehetnek. Egyre jobban terjed a gyógylovaglás is, amikor sérült, fogyatékos embertársaink is részesülhetnek a lovaglás gyógyító hatásaiból. Ez a szempont mélyen összecseng a zöldutak egyenlő hozzáférést, a társadalmi kirekesztettség csökkentését célzó feltételével. A lovas turizmus mögött komoly szervezőerő áll, például a **Magyar Lovasturisztikai Szövetség**, és a lovas turizmus népszerűsítését a Magyar Turizmus Zrt. is segíti.

Magyarország egészen 1995-ig, a világon egyedülállóan, az ország területén szabad lovaglást engedélyezett. A lovas útvonalakat azonban sajnálatos módon az erdőtörvény és a privatizáció lényegesen korlátozta. Az erdőtörvény értelmében az állami erdőterületek lovagolhatósága meglehetősen

korlátozottá vált, de pontosan nem jelölték ki azokat a feladatokat, amelyek egyrészt az erdő kezelőjét, az erdőgazdaságot, másrészt a lovasokat illetnék meg ez ügyben. Az erdei lovaglás feltételeinek megteremtése az erdőtörvény végrehajtási utasításának módosításával – természetesen az erdőgazdasággal és a nemzeti parkokkal közös megegyezéssel – válik lehetségessé. Az erdőtörvény módosítására még nem került sor – egyéni, térségi tapasztalatok alapján azonban elmondhatjuk, hogy ahol a lovasok/zöldutasok kezdeményezik a partneri együttműködést az erdészetekkel és nemzeti parkokkal, ott általában meg lehet találni a közös hangot, és egyezségre lehet jutni a lovastúra útvonalak kialakításának ügyében.

Az állami szervek részéről is egyre nagyobb hangsúlyt kaphatnak a lovas fejlesztések, hiszen a kormány 2007-ben meghirdette a „Ló és Lovas Zászlóshajó Programot”.

Idézet a programból:

„A ZÁSzlóSHAJó PROGRAM CélJAI:

- az iskolai lovaglásoktatás bevezetésével a belső kereslet megteremtése;
- a lovas ágazat igényeihez igazodó szak- és felnőtt-képzés korszerűsítése;
- a felsőfokú lovas szakemberképzés bolognai rendszernek megfelelő kidolgozása és működtetése;
- a lovas ágazathoz kapcsolódó szakmák (kovács, szíj-jártó, bognár stb.) felélesztésével a munkaerő helyben tartása a vidéki térségekben;
- képzett szakemberek foglalkoztatása;
- kevésbé képzett munkaerő foglalkoztatása és továbbképzése;
- hátrányos helyzetű térségek vállalkozásfejlesztése;
- a gazdaság bázisának kiszélesítése;
- az emberi egészség kifejlesztése és megőrzése a lovassport által;
- a fiatalok egészséges testi, lelki fejlődése, kultúrára, egészséges életmódra nevelés;
- az aktivitás növelésének elősegítését, az egészségi állapot és munkavégző képesség javítását támogató szolgáltatások fejlesztése;
- a természeti értékek, a biológiai sokféleség és a humán tőke megőrzése;
- az épített környezet és a kulturális örökség megóvása, hasznosítása;
- a foglalkoztatottság növekedése az elmaradott térségekben is;
- a népességmegtartó képesség javulása az elmaradott térségekben.”

A lovas turizmus, illetve a lovas szolgáltatások minőségének biztosítása érdekében dolgozták ki a terület szakemberei azt a 2008-ban megjelent miniszeri rendeletet (14/2008. (XII. 20.) ÖM), amely a lovas szolgáltatások tevékenységét szabályozza.

Az elmúlt években olyan akciók valósultak meg országszerte, amelyek a lovaglást, lótartást széles körben próbálták népszerűsíteni, elérhető közel-ségbe hozni. Ilyen akció például a www.lovasok.hu portál szerkesztői által 3 éve rendszeresen megrendezésre kerülő „nyitott lovardák” rendezvény-sorozat, amelyben a csatlakozó lovardáknál előzetes bejelentkezés alapján a megadott nyílt napokon ingyenesen lehet részt venni lovas oktatásban, vagy különböző bemutatókon, előadásokon.

Szintén nagyon népszerűek az immár hagyományosnak mondható, évenként megrendezésre kerülő nemzeti lovas fesztiválok és a lovas sportok ki-emelkedő tehetségeit is felvonultató színvonalas világvversenyek.

Vonzó, aszfaltmentes utakon, sűrűn lakott településektől távol lehet lóhátról élvezni a szabadságot, és csodálni a természet szépségeit.

HARMADIK FEJEZET

amelyben a zöldutak hasznosságáról szólunk

„Most, hogy a közösségek a világon mindenhol törekszenek lakóhelyük egyediségének megőrzésére, a zöldutak remek alkalmat adnak az életminőség javítására, teret adnak a rekreációra és a turizmusra a helyi lakosok és a látogatók számára egyaránt, hozzájárulnak a törékeny természeti értékek megőrzéséhez. A zöldút gondolatossága és megvalósítása segít tudatosítani a régió történelmi és kulturális értékeit és támogatja a környezetkímélő gazdasági tevékenységeket.”
(IDÉZET A HUDSON RIVER VALLEY GREENWAY TÁJÉKOZTATÓ FÜZETÉBŐL)

Ha van zöldút, erőteljesen növekszik azoknak a helyieknek és látogatóknak (köztük gyermekes családok, üdülők, idősek vagy mozgáskorlátozottak) az aránya, akik a gyalogos, kerékpáros vagy egyéb nem motoros közlekedést választják.

Minden olyan gyalogút, kerékpárút vagy egyéb, nem motoros közlekedésre alkalmas út jelentősége, amely egy-egy zöldút program keretében jön létre, messze meghaladja annak közlekedési és összeköttetési szerepét. A zöldutak szerepüket akkor töltik be a legjobban, ha a gondolat megszületésétől a megvalósításon át a folyamatos karbantartásig helyi kezdeményezésen alapulnak, helyi lakosok, szervezetek állnak mögötte, és a munka során megnyerik különféle partnerek támogatását. A zöldutak időszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy megoldást kínálnak néhány olyan problémára, mint az egészséges életmód, a biztonságos, nem motoros közlekedés, a fenntarthatóságot szem előtt tartó helyi gazdaság sikere, eredményei. Vegyük számba, hogy egy-egy zöldút program mely területeken, hogyan és milyen hasznot hoz.

A közlekedési funkció

a zöldutak jellemző funkciója az összeköttetés megteremtése, ezért nem meglepő, hogy a közlekedésben betöltött szerepük és hasznuk került listánk élére. Ha van zöldút, erőteljesen növekszik azoknak a helyieknek és látogatóknak (köztük gyermekes családok, üdülők, idősek vagy mozgáskorlátozottak) az aránya, akik a gyalogos, kerékpáros vagy egyéb nem motoros közlekedést választják. A lehetőségek megléte és a könnyebb hozzáférhetőség a mindennapokban is növeli a nem motoros közlekedők számát. A célhoz kötött utak, például Nagy-Britanniában a „Biztonsággal az iskolába” mozgalom hatására kiépült utak az egész közlekedési hálózat fontos részévé váltak. Jelentőségük messze meghaladja a pusztán közlekedési funkciót.

A zöldutakon is (az autópályákhoz hasonlóan) az úgynevezett indukált közlekedés figyelhető meg, ahol ilyen épül, előbb-utóbb sokkal többen kerékpároznak, gyalognak, görkorcsolyáznak, mint korábban.

Egy-egy zöldút kiépítését mindig felmérések sora előzi meg, például a közlekedési szokásokét (hogyan korosztályok szerint ki, mikor, milyen távra, milyen közlekedési eszközt használ, mennyire elégedett a meglévő létesítmények kiépítettségével, állapotával, mire lenne még szükség, hogyan viszonyulnak a társadalom különféle szektorai a nem motoros közlekedési lehetőségekhez stb.).

A magyar társadalom kerékpározás iránti fogékonyságát jelzi, hogy minden különösebb kormányzati vagy civil propaganda nélkül is évente 280–290 ezer db kerékpárt adnak el Magyarországon (forrás: Magyar Kerékpáripari és Kereskedelmi Szövetség). Ez a szám megegyezik az évente eladott autók számával. A kerékpárok többsége közlekedési vagy rekreációs, turisztikai célokra alkalmas, de körülbelül 10%-a versenyszerű sportolásra (25–30 ezer db) is megfelelő. A rekreációs és közlekedési célra használható kerékpárok esetében átlagosan 5–8 év használati idővel számolva 1,5–2 millió ember számára adott a lehetőség, hogy szabadidejében vagy munkahelyére kerékpározzon. Átlagosan három éves használati idővel számolva, 70–90 ezer fő között van azok száma, akik sportolási céllal használható kerékpárral rendelkeznek Magyarországon. Kerékpáros honlapok: www.velo.hu, www.mountainbikesport.hu, www.cycling.hu

A zöldutak szerepe a vidék-, a terület- és a gazdaságfejlesztésben, az életminőség javításában

A vidéki lakosok, vállalkozók, civil szervezetek és önkormányzatok együttműködésében új fejezetet nyitott a Leader program, a vidékfejlesztés új modellje, az Európai Unió legsikeresebb vidékfejlesztési programja.

a zöldutak alapelveinek közérthetősége lehetőséget ad arra, hogy a nyilvánosságot is bevonjuk a tervezésbe, és ezen keresztül a települést, illetve a térséget érintő, nagyobb horderejű tervezési folyamatokba. Ha pedig a zöldutak alapelvei és a konkrét útvonalak a kapcsolódó szolgáltatásokkal együtt bekerülnek a területfejlesztési tervekbe, az általában nemcsak a terület-, de a vidék- és a gazdaságfejlesztés, valamint a település arculatának védelme szempontjából is nagy előrelépés. A zöldutak hozzájárulnak a területfejlesztési tervekben lefektetett célok teljesítéséhez (ez természetesen településtől, térségtől függ, kinek mi a problémája, mire keres megoldást), javítják például a közlekedési ellátottságot, összekötik a külső, természeti területeket a várossal, egészséges hálózatot hoznak létre. Ösztönzik a zöld felület növelését, a parkok építését, a folyópartok védelmét és használatát, és általában a természeti környezet és a kulturális örökség védelmét. A gyéren beépített területeket a zöld felületek összekötése és zöldülttá, zöldfolyosóvá nyilvánítása megvédi a túlzott beépítéstől, a koncepció nélküli, káros használatától.

A LEADER-ről röviden

A vidéki lakosok, vállalkozók, civil szervezetek és önkormányzatok együttműködésében új fejezetet nyitott a Leader program, a vidékfejlesztés új modellje, az Európai Unió legsikeresebb vidékfejlesztési programja (LEADER = vidéki gazdaságfejlesztést célzó akciók hálózata). **A program lényegében arról szól, hogyan lehet egy vidéki térség a saját erőforrásaival gazdálkodva (nem külső erőforrásokra és ipartelepítésre ácsingózva) versenyképes.**

A program a települési önkormányzatok, civil szervezetek, a már működő, vagy még csak induló vállalkozások együttes munkája, összehangolt fejlesztési elképzelései alapján valósulhat meg. Községekbe tömörülve kitalálják, megvitatják, eldöntik milyen fejlesztéseket szeretnének a térségükben, majd ezek megvalósítására pályázva végrehatják terveiket. A fejlesztés akkor lesz sikeres, ha a térség adottságaira épít, azokat fejleszti, bővíti, hozzájárul a gazdasági aktivitás növeléséhez, konkrét és sokoldalú, a közösség egészének támogatását élvezi.

A programban a tízezer fő alatti és 100–120/km² fő népsűrűségű nem nagyobb települések vehetnek részt, egy-egy Helyi Akciócsoport (HACS) – nagyságától függően – egy- és kétmilliárd forint felhasználási jogát nyerheti el. Az előírás szerint a létrejött csoportokban 60 százalék a vállalkozó és a civil szféra, 40 százalék az önkormányzatok aránya. Magyarországon 2002 óta érhető el a Leader program, 2006-ban 70, majd az utóbbi években újabb 100 helyi akciócsoport alakult meg. A közösségek összefogásával a Leader lehetőséget biztosít a vidék megújulására, új munkahelyek teremtésére, a megélhetőségi lehetőségek bővítésére, a helyi gazdasági és kulturális élet megerősítésére. A legújabb akciócsoportok 2008-ban alakultak meg, 2009-re elkészítették vidékfejlesztési stratégiájukat. A 2009-es Leader pályázati kiírások nyárra várhatóak.

Az akciócsoportok a helyi vállalkozások fejlesztése, fő- és kiegészítő munkalehetőségek bővítésére, a turizmus fejlesztésére, a helyi természeti és épített környezet fenntartható hasznosítására, történelmi hagyományaik, tárgyi és szellemi örökségük megőrzésére, feltárására vagy akár hagyományos mesterségek megőrzésére, újralesztésére pályázhatnak. A fejlesztések várható eredményei például, hogy a térségi vállalkozásokban új munkahelyek jöhetnek létre, környezetszépítő, turisztikai, sport, szabadidő programok valósulhatnak meg, szálláshely és étkezési szolgáltatásokkal bővíthet a kínálat, és a helyi kulturális élet rendezvényeinek köre is bővül. Fontos hozadéka a fejlesztésnek, hogy a közösségek összetartó ereje nő azáltal, hogy csökken az elvándorlás a munkalehetőségeknek és a vonzó természeti-kulturális környezetnek köszönhetően, valamint nőnek az önkormányzatok bevételei, és így újabb fejlesztések válnak lehetővé.

A zöldutak jelentős gazdasági hasznot is hoznak a vidéknek. A zöldút közelsége alkalmat kínál a kapcsolódó szolgáltatások, helyi turisztikai vállalkozások megjelenésére, megerősödésére és a már meglévő kisvállalkozások szolgáltatásainak fejlesztésére. A szabadidő eltöltéséhez, az üdüléshez, a sporthoz és falusi vendéglátáshoz kapcsolódó tevékenységek alternatív jövedelemszerzést, bevételnövekedést jelentenek. A zöldút programok egyik célja, hogy segítsék a helyi termékek eladását a térségben, ez is növeli a lakosok hasznát. Munkalehetőségeket teremt az út kiépítése és fenntar-

tása is. A zöldutak így hosszú távon emelik az adott helynek és környékének gazdasági értékét. A zöldutak lehetőséget adnak a kisvállalkozások szolgáltatásainak fejlesztésére, emelik az adott helynek és környékének gazdasági értékét.

Egy-egy helyi vagy térségi zöldút szemlélteti a helyi közösség értékrendjét, viszonyát a környezet védelméhez. A zöldutak a település arculatának fontos részévé válnak, kifejezik az építők, a felhasználók alkotói és esztétikai nézeteit. A zöldút kapu, amely bevezeti a természetet a városba és kiviszi a városiakat a természetbe, az út találkozóhely, közösségi tér, lehetőség a közös sport- és egyéb szabadidős tevékenységekre. Lehetőséget ad arra is, hogy a helyi lakosok sokféle kapcsolatot teremtsenek a szomszédos településekkel.

A KÖZTÁMHÁLÓ program

A „Közösségi Kezdeményezéseket Támogató Szakmai Hálózat”, röviden KÖZTÁMHÁLÓ program 2004-ben az akkori Szociális Tárcá révén indult el Magyarországon. Ehhez kapcsolódott a Magyar Művelődési Intézet Közösségfejlesztői osztálya, amely a program szakmai támogatásával, és településszintű segítő tevékenységével kezdeményezte a helyi közösségfejlesztői folyamatok elindítását.

Az országos tapasztalatok azt mutatják, hogy a kistelepülések többségében és a lakótelepeken kevés a közösségi kezdeményezés, a

A zöldút kapu, amely bevezeti a természetet a városba és kiviszi a városiakat a természetbe, az út találkozóhely, közösségi tér, lehetőség a közös sport- és egyéb szabadidős tevékenységekre.

civil szerveződés, korlátozott az információkhoz, forrásokhoz való hozzáférés, hiányoznak a fejlesztési programok megvalósítását segítő szakemberek. Sokat lehetne javítani az együttműködési készségen, a szomszédsági munkán, a partnerség építésén.

A program célja ezért, hogy a települések közösségi életét fejlessze, erősítse az állampolgári aktivitást, a társadalmi részvételt.

Az ország minden településén élnek olyan emberek, akik elkötelezettek a helyi közösségi élet fejlesztése iránt, és szívesen tennének is ennek érdekében. A műhelymunka lényege, hogy összefogja, bátorítsa, szakmailag támogassa azokat a településeket, közösségeket, azokat az embereket, akik elkötelezettek a helyi közösségi élet iránt, és hajlandók is tenni ezért. A közösségfejlesztő műhely tagjai havonta, kéthavonta találkoznak, meglátogatják egymás településeit. Párbeszédet alakítanak ki a helyi öntevékeny szervezetekkel, megismerik egymás gondjait, problémáit, tanulnak egymástól, megosztják az ötleteket, a jó tapasztalatokat, bátorítják egymást.

Az elmúlt években valamennyi megyében, több száz településen elindultak a helyi fejlesztési folyamatok, amelyek hatással lesznek a települések közösségeire. A közösségi kezdeményezések nyilvánossága mindenki számára lehetővé teszi a folyamatba való bekapcsolódást, részvételt.

A zöldutak tervezésénél szintén nagyon fontos a nyilvánosság, a közösségek bevonása a tervezésbe. A zöldutak meghatározhatják egy-egy település területfejlesztési terveit, megoldásokat adhatnak egy-egy közösségi problémára: kulturális és természeti örökség védelme, zöldterületek növelése, szabadidő eltöltése, jövedelemszerzési lehetőségek stb.

Környezet-, természetvédelem és szelíd turizmus a zöldutakon

fontos, hogy a zöldutak mindig pozitívan hassanak a természetre és a környezetre. Az út alakjával, felszínével, útvonalvezetésével és kialakításának módjával első látásra elkülönül a műutaktól, és új szemléletet sugall, miszerint hogyan lehet környezetbarát módon közlekedni. A településeken belül a zöldutak mint természeti elemek, zöld felületek, esetleg vízfelületek már a jelenlétükkel is javítják a környezet állapotát. Az élővizekhez, folyókhoz kapcsolódó utak lehetőséget adnak a vízminőség védelmére, part menti vegetáció telepítésére, védelmére.

A zöldutak kiváló lehetőséget nyújtanak a környezeti tudatosság erősítésére. Információs táblákon bemutatathatjuk a helyieknek és az oda látogatóknak egyaránt, hogy miért értékes a terület, milyen természeti szépségeket vagy ritkaságot láthatnak a környéken. Ezzel támogatókat szerezhetünk a helyi természetvédelmi tevékenységekhez.

A zöldutak „emberek az emberekért” szemlélete lehetőséget teremt számunkra, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljünk a természettel, a környezettel és az ott élőkkel (például hagyományőrző kisiparosokkal). A zöldutak nem igényelnek nagy beruházásokat, nincs szükség nagy szállodákra, nagy forgalmú közlekedési utak építésére, sokkal inkább helyi szolgáltatókra. Segítenek a látogatottság növelésében, figyelik az érdeklődők mozgását, irányítják is, és ezzel védik a környezetileg érzékeny területeket. A zöldutak természetes módon lépik át a fogyasztói társadalmi sztereotípiákat, a régiók és államok határait.

A zöldutak „emberek az emberekért” szemlélete lehetőséget teremt számunkra, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljünk a természettel, a környezettel és az ott élőkkel (például hagyományőrző kisiparosokkal).

Ökoturizmus – zöldutas turizmus

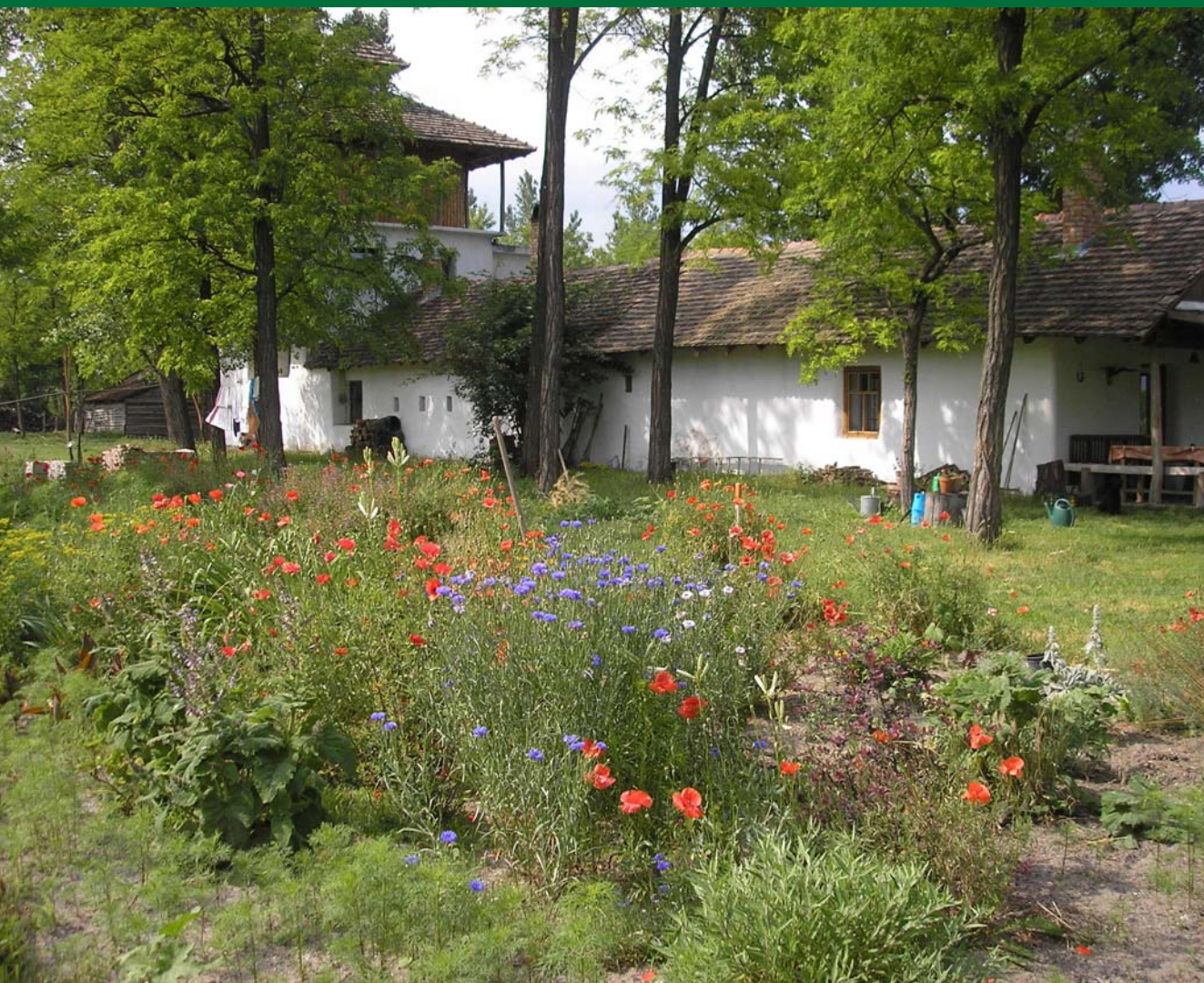
Az ökoturizmus célja a területet oly módon megismertetni a vendéggel, hogy a turistaforgalom se mennyiségével, se minőségével ne zavarja meg a helyben élők mindennapjait, és ne tegyen kárt a természeti és kulturális értékekben. Ezért az ökoturisták kis csoportokban, lehetőleg környezetkímélő közlekedési eszközöket igénybe véve érkeznek utazásuk célterületére. A látnivalók bemutatásán túl a program az élet helyi sajátosságaira, aktuális problémáira is ráirányítja a látogatók figyelmét, akik ez által valóságosabb és árnyaltabb képet kapnak úti céljukról, mint a tömegturizmuson keresztül. Az ökoturisták látogatásuk során nemcsak kapni, hanem adni is szeretnének, ezért hangsúlyosan helyi tulajdonú kisebb szálláshelyeket és éttermeket vesznek igénybe, helyi termékeket fogyasztanak, költésükkel tudato-

san is hozzájárulva a térség fejlődéséhez. Így az ökoturizmus a nagy fajlagos költségű és kiemelten jövedelmező turisztikai ágazatok közé sorolható.

A komplex ismeretszerzésen, a térség életének sokoldalú megismerésén keresztül a látogató a folyamatok miértjén elgondolkozva tanulságokat fogalmazhat meg, melyeket saját élethelyzetére alkalmazva az ökoturisztikai program mondanivalóját otthoni környezetében válthatja valóra. Ez a szemléletformálás tekinthető az ökoturizmus hosszabb távon is érvényesülő pozitív hozadékának.

Míg az ökoturista általában már tudatos, „képzett” természetvédő és határozott, pozitív elvei vannak, tudja, miért jön az adott területre, a zöldutas turista még „keres”, így a zöldút és a hozzá kapcsolódó élménylánc a helyiek, és a kívülről érkezők számára a szemléletformálás hatékony eszköze lehet.

A zöldutakat eséllyel támogatják az egészséges életmód területén politikai célokat vállaló döntéshozók is.

A zöldutakat elsősorban a helyben lakók, gyerekek, felnőttek, családok, csoportok használják, akik akár naponta közlekedhetnek és kapcsolódhatnak a közutaktól távol, a jó levegőn, biztonságosan, egészségesen. Mindez számukra nem turizmus, hanem életmód!

Zöldutakon „szomszédolhatnak” is olcsón, szinte ingyen a térség közeli településeire, ez már turizmus, bár még nem generálja feltétlenül a szolgáltatások bevételeinek növekedését.

A kívülről érkező zöldutas turista általában kerékpárral, vagy gyalogosan, esetleg vízen barangolva szeretné megismerni a tájat és az ott élőket. Az ökoturistával ellentétben gyakran vegyítve veszi igénybe és élvezi a hagyományos turizmus és a zöldút által kínált lehetősé-

geket, élményeket, tehát sokkal kevésbé „elvből” választja a zöldutat, viszont nyitott és formálható.

A zöldút üzenete nem csak a turizmus kínálta élménylánc. Komplexitása már az ötlet megszületésétől magában foglalja a közösségi összefogást, a hagyományőrzést, az értékmentést, sőt értékteremtést, a természet tudatos, aktív és elkötelezett védelmét célzó szemléletformálást, a kulturális élet fellendülésének lehetőségét, akár új rendezvények születését. Minderre épülhetnek sikeres vállalkozások, falusi szálláshelyek, vendéglők, lovas szolgáltatások, kézműves műhelyek, vagy helyi termékeket forgalmazó üzletek.

A zöldút megfelelő és elkötelezett marketinggel való népszerűsítése természetszerűleg vezet a turizmus olyan irányú fejlődéséhez, mely nem rombolja, és nem változtatja meg a környezetet, a helyiek életterét, mégis gazdasági fellendülést, bevételnövekedést eredményez.

Hatása az egészségre, lehetőség a kikapcsolódásra és a pihenésre

már a bevezető fejezetben szoltunk a mozgásszegény életmód veszélyeiről. Ha megkérdezzük az embereket, hogy miért nem mozognak rendszeresen, az időhiányon túl legtöbbször azt válaszolják: nincsenek a közelükben olyan könnyen hozzáférhető helyek, ahol sportolhatnak.

A zöldutak egyszerű és mindenki számára hozzáférhető természeti teret adnak különféle tevékenységekhez. Ezek közül évtizedek óta a gyaloglás és a kerékpározás a legnépszerűbbek, az újabb keletű sportok közül pedig a görkorsolyázás (a sífutás és a roller). Közelségükkel és könnyű elérhetőségükkel akár rövidebb túrákra, kisebb kirándulásokra is csábítanak az otthon ülés helyett.

Kutatások bizonyították hogy a rendszeres testmozgás, például a nem versenyszerű kerékpározás, a keringési rendellenességek kialakulásának komoly gátja lehet. Ezen kívül – biztosan tapasztalták már sokan – a mozgás valódi örömet jelent. Tudományosan is bizonyítható, hogy ilyenkor „boldogsághormonok”, úgynevezett endorfinok (természetes drogok) szabadulnak fel. Az iskoláskorú gyermekek gerincproblémái ellen is szabad levegőn végzett rendszeres mozgást javasolnak az orvosok.

Az egészséges életmód mára szinte politikai kérdéssé vált sokfelé a világon, főleg az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában. A zöldutakat ezért eséllyel támogathatják az egészséges életmód területén politikai célokat vállaló döntéshozók is.

Közművelődés, felvilágosítás, oktatás az utak mentén

általában a zöldutak különböző típusú természeti elemet kapcsolnak össze, így a diákok számára szabadtéri osztályteremként szolgálhatnak természettudományi, történelmi vagy akár közgazdasági tárgyakból, illetve erdei iskolák részévé válhatnak. A zöldutak a helyi lakosok, közösségek programjai lehetnek, amelyekbe sikeresen kapcsolódhatnak iskolai osztályok vagy szakkörök is. A pihenőhelyeken jó lehetőség kínálkozik arra, hogy a látogatóknak bemutassák a természeti értékeket és a helyi érdekességeket. A történelmi helyeket összekötő utak növelik a lakosok tudatosságát saját örökségükkel kapcsolatban, és előbb-utóbb a helyi különlegességek bemutató színtereivé válnak. A látogatottság pedig ösztönzőleg hat az emlékhelyek és környékük rendben tartására. A zöldutak mentén lehetőség nyílik kulturális rendezvények szervezésére (például az arra alkalmas műtárgyak, művészeti alkotások kiállítótermei is lehetnek), amellyel növeljük az út és a település ismertségét. A zöldutak üzemeltetői „örökbe fogadhatnak” emlékhelyeket, ezzel megteremtik azok védelmének, felújításának, karbantartásának lehetőségét.

A Kincskereső ösvények meghonosítása Magyarországon

A magyarországi zöldutak kezdeményezői és aktív fejlesztői adaptálói az Amerikai Egyesült Államokból indult **Questing – kincskereső ösvény** módszernek. Ennek lényege, hogy a kincskeresés a települést és környékét alapos megfigyeléseken keresztül, izgalmas és élvezetes útvonal bejárásával mutatja be a résztvevőknek. Cél, hogy az élményt minél több kalandvágyó iskolással, családdal, baráti társasággal megosszuk. A felfedezők az ösvény elején kapnak egy térképet, amely egyben feladatlap is, és e kérdések megoldásával jutnak egyre közelebb a célhoz. A módszer rendkívül természetbarát, ahhoz gyakorlatilag semmilyen eszköz nem szükséges, a hagyományos turista felszerelésen kívül. Ez egy kreatív és inspiráló eszköz, melyet a környezeti nevelésen túl akár a helytörténeti, földrajz tanulmányokhoz is nagyszerűen illeszthetnek pedagógusok és a szabadidő hasznos eltöltésére vállalkozó szülők, családok, vagy éppen baráti társaságok. A kincskereső ösvényeket gyerekekkel közösen alakíthatjuk ki, együtt felfedezve az adott környék értékeit, örökségét. Az ösvényeket a kialakításban résztvevők saját kezűleg megrajzolt, egyéni jelzésekkel ellátott térképei teszik még vonzóbbá, érdekesebbé.

A magyarországi zöldutak közül az Örökségeink Útján Zöldút volt az első, ahol a módszert ismertető képzés keretén belül elkészült két kincskereső útvonal: az „Ipoly-menti sorsok fehéren-feketén” az Ipoly partjára és a település egy részére, a „Drégelyvölgy Csillaga” a faluból a Hont-Tsitári kegyhelyig készült. Mindkét útvonal érint zöldutas megállóhelyeket, így szerves részét képezik a térségi zöldútnak.

A Pilisi Zöldúton a magyarországi zöldutak legaktívabb önkéntesei számára az Ökotárs Alapítvány szervezett kincskereső képzést – ennek keretében gazdagodott Pilisszentlászló környéke két szép nevű kincskereső ösvénnyel: Özséb Ösvényével és Vendelík Útjával.

A rendszeres kincskeresés igazi közösségépítő folyamattá és érdekes oktatási módszerré válhat.

N EGYEDIK FEJEZET

melyben szó lesz az emberi tényezőről, a zöldutak készítőiről és használóiról

*A vadregényes táj rövid időn belül értelmetlen és unalmas lesz,
ha nem lép fel a természet végtelen színpadán az ember...”*
(MÁRAI SÁNDOR: FÜVESKÖNYV)

A zöldutak
kitalálásában,
megtervezésében,
kiépítésében,
működtetésében és
fejlesztésében mindhárom
szektornak szerepet kell
vállalnia.

Minden átgondolt zöldút programba könnyű bevonni azokat a személyeket és érdekcsoportokat, akik hozzájárulhatnak a célok eléréséhez. A zöldutak eszméje könnyen megérthető, gyakorlati eredményei pedig meggyőzőek. Támogatóként nemcsak a potenciális felhasználókat, de általában a lakosság életminőségének javításáért felelős hivatalnokokat is meg lehet nyerni. A program elején elég időt kell szánni minden potenciális partnerrel való tárgyalásra, az érvek átgondolására, a stratégia megtervezésére. A következő fejezet megkönnyíti majd annak áttekintését, hogy kik a zöldút potenciális használói és kik támogathatják még a programot. Ha olyan területen tervezük a zöldutat, hogy ellenérdekeltekre számíthatunk, mindenképpen készítsünk listát a lehetséges ellenzőkről is. A zöldutak kitalálásában, megtervezésében, kiépítésében, működtetésében és fejlesztésében mindhárom szektornak szerepet kell vállalnia, ezért foglalkozunk röviden a helyi szintű államigazgatás, a versenyszféra és a civil szervezetek jellemzőivel. Természetesen csak elvben lehet szétválasztani, hogy ki készíti, és ki használja a zöldutakat, hiszen a két csoport között jellemzően nagy az átfedés. Kizárólag a könnyebb áttekinthetőség miatt választjuk őket most mégis szét.

A civil szervezetek szerepe

mindannyian fel tudunk sorolni több olyan területet, ahol a civil szervezetek munkája nélkül sokkal szegényesebb, nehezebb lenne az élet. Ezek sorába tartozik kiemelten az egészségügy, a szociális problémák, az oktatás, a kultúra, a környezet- és természetvédelem, a rekreáció. Ma már szélesre terjedt egyesület, alapítvány működik az élet különféle területein.

A civil szervezetek jellemzője, hogy nyitottak az újra, rugalmasak, a kényes témáktól sem zárkoznak el. Településük életében jelentős szerepet töltenek be: felvállalják a közigazgatás által nem vagy csak részben ellátott fel-

adatokat. Ugyanakkor a civil szervezetek társadalmi részvételét és kontrollt jelentenek. Ügyféli jogállásuknál fogva beleszólást nyerhetnek a döntési folyamatokba, kényszeríthetik a döntéshozókat az átlátható(bb) működésre.

A civil szervezeteknek a zöldutak kitalálásában, tervezésében és megvalósításában egyaránt kiemelkedő a szerepe. Hiszen már maga az ötlet, a kezdeményezés is sokszor olyan aktív, közéleti szerepet betöltő lakosoktól, közösségektől, szervezetektől ered, akiknek célja, hogy a településen javuljon az emberek közérzete és életminősége. A zöldutakhoz kapcsolható civil szervezetek motoriként hatnak a lakosság együttműködő készségére, példaként járnak elől a társadalmi szerepvállalásban.

Magyarországon a rendszerváltás után ugrásszerűen megnőtt a civil társadalom szerepe. A törvénykezés lehetővé tette civil szervezetek létrehozását és a polgárok éltek is ezzel a lehetőséggel. Magyarországon több tízezer bejegyzett és működő civil szervezet létezik. Nagyan változott a szektor politikai súlya is a közel 20 év alatt. A civil szektor nagyon fontos, egyre erősödő szereplője lesz a magyar társadalomnak.

FŐBB JELLEMZŐK:

A civil nonprofit szervezetek pontos számának meghatározása bizonytalan a nyilvántartási problémák miatt. Számuk évről évre nő, s egyre határozottabban jelenik meg a minőségi fejlődés igénye. Legjellemzőbb problémájuk, hogy nem rendelkeznek megfelelő alaptőkével, bevételeiket döntő többségben a tagok befizetései, az önkormányzati és állami támogatások képezik, valamint az esetleges pályázati források, amelyek a legszükségesebb működési költségeket fedezik csak. Szerény mértékben, de nőtt a személyi jövedelemadó 1%-ából származó bevételük. A 90-es évek második felétől megjelentek a magyarországi civil nonprofit szervezetek forrásai között az Európai Unióból pályázható és igénybe vehető összegek is.

A szervezetek zöme nem rendelkezik főállású alkalmazottal, megfelelő infrastruktúrával, ami egy szervezet életében a legnagyobb problémát jelenti.

A nehézségek ellenére az a következtetésünk, hogy egyre több civil szervezet működik ténylegesen és gazdag programokkal, széles rétegeket érintő tevékenységi körrel segíti a helyi társadalom építését, valamint egyre több feladatot lát el és vállal át az állami és önkormányzati szereplőktől. Szervezeti formájuk lehet egyesület, alapítvány, emellett bármilyen társas vállalkozás működhet non-profit formában (a korábbi közhasznú társasági formát váltotta fel ez a lehetőség az új szabályozás értelmében).

Tevékenységük önkéntes, önzetlen, tagságuk olyan aktív, lelkes emberekből áll (nemre, korra, végzettségre való tekintet nélkül), akik szívvel-lélekkel tenni akarnak magukért, a környezetükben élő emberekért, a településükért és annak tágabb környezetéért.

A civil szervezeteknek a zöldutak életében kiemelkedő a szerepe, hiszen már maga az ötlet, a kezdeményezés is sokszor olyan aktív, közéleti szerepet betöltő lakosoktól, közösségektől, szervezetektől ered, akiknek célja, hogy a településen javuljon az emberek közérzete és életminősége.

Az elmúlt években érzékelhetően erősödött a szektor szolgáltató szerepe, ezzel összhangban javultak gazdálkodási mutatói is. A klasszikus civil szervezetek bevételei 2006-ban közel 372 milliárd forintot tettek ki.

Az önkormányzatok szerepe

a helyi élet szervezésében, a lakosok ellátásában meghatározó a szerepük. Törvényileg is előírt feladataik egy része szorosan kapcsolódik a zöldutak céljaihoz, így például a helyi közszolgáltatások körében a településfejlesztés, a településrendezés, az épített és a természeti környezet vé-

delme, a helyi közutak, közterületek fenntartása, a településszisztéma biztosítása. Ezen kívül az önkormányzatok gondoskodnak a helyi közbiztonságról, az egészséges életmód közösségi feltételeinek megteremtéséről, továbbá helyet adnak a helyi közművelődési és művészeti tevékenységeknek. Az önkormányzat támogathatja a lakossági önszerveződéseket, együttműködhet e közösségekkel, sőt tanácskozási jogkörrel a helyi képviselő-testület ülésére is meghívhatja a lakosság képviselőit, szakértői jogkörrel ruházhatja fel őket, az önkormányzati bizottságokba szavazati jogot biztosíthat számukra.

Nyilvánvaló, hogy zöldutakat az önkormányzatok együttműködése, közreműködése nélkül szinte lehetetlen létrehozni. Például a kerékpárutak többsége a település közterületén halad, az önkormányzatok pályázhatnak az anyagi támogatásokra, az ő feladatuk a beruházás tendereztetése, a kivitelezés ellenőrzése és a fenntartás is. Sokszor hallunk persze arról is, hogy a települések komoly gondokkal küzdenek, az önkormányzatiság nem működik mindig elég hatékonyan. Azonban mi hiszünk abban, hogy helyi szinten az önkormányzatok aktívan részt vesznek a zöldutak kialakításában. Az önkormányzati intézmények, tehát az iskolák, művelődési házak vagy a háziorvos is komoly szerepet tölthet be egy-egy ilyen programban.

HELYI VÁLLALKOZÁSOK

A zöldutak egyik fő jellemzője, hogy együttműködésre sarkallja a helyi élet minden szereplőjét. A zöldút minősítését, védjegyét megszerző vállalkozók szem előtt tartják a fenntarthatóság elveit, a természettel összhangban tevékenykednek és jellemzően kisméretűek. Ilyenek például a kerékpárkölcsonzók és -szervizek, a falusi vendéglátók, népi kismesterségek művelői, mezőgazdasági vállalkozók és az őstermelők. A szelíd turizmus megfelelőjeként talán a szelíd (közvetlen) kereskedelem fogalma fedi leginkább e tevékenységi kört. A zöldutak kiépítésében a helyi vállalkozásoknak a kezdetektől

részt kell venniük. A helyi vállalkozások pénzzel, anyaggal, munkával segíthetik a zöldutak kialakítását. Beruházásuk megtérül, hiszen a fellendülő zöldút számukra is hasznot hoz (nem csak anyagi értelemben).

A zöldutak támogatói

Vannak, akik nem a településen élnek, de lehetséges partnerként részt vehetnek a zöldutas elképzelések megvalósításában. Ide tartoznak a térség országgyűlési képviselői, a megyei önkormányzati hivatalok, a regionális fejlesztési tanácsok, a kistérségi fejlesztési tanácsok és a minisztériumok dolgozói, vezetői, képviselői.

A vállalati kultúra folyamatos fejlődésének hozadéka, hogy egyre több, igaz, inkább nagyobb, vállalkozás ismeri fel, hogy a társadalmi és természeti környezetéért felelősséggel tartozik. A jelenséget Magyarországon (is) a

CSR (Corporate Social Responsibility) rövidítéssel jelöljük, magyarul **a társadalomtudatos vállalat, társadalmi felelősségvállalás** a használható kifejezés. A CSR koncepciója szerint a vállalatok önkéntes alapon társadalmi és környezeti megfontolásokat építenek be üzleti tevékenységeikbe, valamint részvényeseikkel, üzleti partnereikkel folytatott interakcióikba. Tágabb értelemben véve: egy-egy cég minden tetteért felelős, ami hatással van az emberekre, a közösségre, a természeti környezetre. A vállalatok önkéntesen szociális és környezeti szempontokat érvényesítenek üzleti tevékenységükben és a partnereikkel fenntartott kapcsolatokban. A megtermelt profit egy részét visszajuttatják a társadalomnak, előnyben részesítve azokat, akiknek a szükségesnél kevesebb anyagi forrás jut, vagy akiket emberségből támogatni szükséges. A CSR keretén belül a vállalat pénzzel, adományokkal, vagy dolgozói önkéntes munkájával támogathatja kezdeményezésünket. Egyre több piaci szervezet figyel fel arra, hogy szakembereinek önkéntes munkára való ösztönzése elősegíti az alkalmazottak kreativitásának, munkakedvének növekedését, felfogható az alkalmazottak sokoldalúvá tételének egyik állomásaként, javítja a cég közösségen belüli reputációját, növeli a vállalatban belüli munkamorált.

Az **önkéntesség** fogalma régóta ismert és gyakorlata is hosszú múltra tekint vissza, mégis a rendszerváltozás után, sőt az utóbbi évtizedben erősödtek meg azok a folyamatok, amelyek az embereket önkéntes munkára sarkallják. Az Önkéntes Központ Alapítvány (ÖKA) létrejöttével és az Önkéntes Törvény megszületésével a jelenség hivatalos keretet kapott. Az ÖKA megfogalmazása szerint az önkéntesség olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratból végeznek anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az önkéntesség segít környezetünk és közösségünk jobb tételében. Az önkéntesség a kutatások és a nemzetközi tapasztalatok szerint széles korosztályokat és társadalmi rétegeket érinthet. A gyerekek szocializációja, oktatása, nevelése során például fontos cél, hogy később közösségük aktív tagjaivá legyenek. A fiatalok, pályakezdők szempontjából előnyös, ha első munkahelyi gyakorlatukat segítő környezetben végzik, ahol a felelősséget még mások viselik helyettük. Különösen fontos cél a nők munkaerőpiacra való vissza- és bekerülésének elősegítése, a nyugdíjas önkéntesek számára a magány, a passzivitás, a betegségekbe menekülés és az elszegényedés elkerülésének lehetősége jelenthet vonzást.

A zöldutak hasznélvezőiről

HELYI LAKOSOK

Minden helyi lakos hasznélvezője a zöldutaknak, ugyanakkor megkülönböztetünk kiemelt csoportokat is:

- tanulók és diákok, akik a zöldutakon keresztül biztonságosan juthatnak el az iskolákba, az oktatási intézményekbe, valamint megfelelő mozgáslehetőséget kapnak szabadidejük értelmes eltöltésére;
- a környékre munkába járók, a falvak között rendszeresen ingázók (néhány kilométeres távolságon belül dolgozók számára a kerékpár ideális lehet, de a műúttól elkülönülő utak a gyalogos forgalmat is bátorítják);
- mozgáskorlátozottak, idősek, akik hozzáférhetnek a zöldutakhoz (I. Elő fejezet), és így csökken a közösségi közlekedéstől vagy az autóktól való függőségük;
- anyák gyermekeikkel, akik biztonságos úton juthatnak el bölcsődébe, óvodába, a zöldút menti játszótérek pedig rendszeres kimozdulási lehetőséget jelentenek;
- kirándulni szerető helyi lakosok (a kulturális és történelmi programokat magukban foglaló zöldutak helyben adják a kirándulás lehetőségét, arról nem is beszélve, hogy ezáltal közelebb hozhatók számukra a település értékei, történelmi, természeti öröksége);
- iskolák tanárai és tanulói, akik a zöldutakat szabadtéri osztály-, illetve tornatermekként használhatják;
- sportolók, akik a zöldutakat futásra, kerékpározásra, evezésre használják.

Nyilvánvaló,
hogy zöldutakat
az önkormányzatok
együttműködése,
közreműködése nélkül
szinte lehetetlen
létrehozni.

Fontos, hogy ezek
a vállalkozások ne csak
külső, kiegészítő
résztvevői, hanem
elkötelezett támogatói,
részesei legyenek
zöldutunknak,
azonosuljanak a zöldút
üzenetével és a maguk
tevékenységével ugyanazt
a szellemiséget
közvetítsék, mint a civilek,
hagyományőrzők,
tájvédők.

HELYI VÁLLALKOZÓK

Amellett, hogy a zöldutak kialakításában aktívan részt vesznek, a helyi vállalkozások a zöldutak vitathatatlan haszonélvezői. Közéjük tartoznak a szállásadók, a vendéglősök, az utazási és az információs irodák, a kulturális és természeti örökségek őrzői (kulturális létesítmények, múzeumok, várak stb. működtetői), a gazdálkodók, a helyi hagyományos termékek előállítói, mint fazekasok, fafaragók, kádárok, csipkeverők, vagy éppen méhészek és sajtkészítők. Fontos, hogy ezek a vállalkozások ne csak külső, kiegészítő résztvevői, hanem elkötelezett támogatói, részesei legyenek zöldutunknak, azonosuljanak a zöldút üzenetével és a maguk tevékenységével ugyanazt a szellemiséget közvetítsék, mint a civilek, hagyományőrzők, tájvédők stb. A kulcszó tehát nem a „vállalkozó”, sokkal inkább a „helyi” ! Hiszen a vállalkozásnak illeszkednie kell a hely, a zöldút hangulatához, hagyományaihoz, minőségi elvárásaihoz egyaránt.

TURISTÁK

A zöldutak kialakításánál célunk természetesen az is, hogy másokat is vonzzunk, megmutassuk nekik természeti szépségeinket, történelmi örökségünket, kulturális programjainkat, vendégszeretetünket. A kerékpáros, vízi, gyalogló és lovas turizmus, azaz az aktív pihenés jelentősége folyton nő, nemcsak hazánkban, hanem Nyugat-Európában is. Jellemző, hogy például a Balatonra látogató turisták egyharmada a kerékpárját is magával hozza. A zöldutak kiépülésével az aktív turizmus iránt érdeklődők számára sokkal nagyobb, vonzóbb kínálattal képes előállni egy-egy térség. Minél több aktív pihenésre fogékony turista látogat hozzánk, annál kedve-

zőbb irányba tolódnak el a turizmus arányai. A látogatók gépkocsijuk helyett a kerékpárt használják majd, gyalogos vagy vízi túrákat tesznek. Az „ökoturistákra” jellemző, hogy a helyi értékek és emberek érdeklik őket, a helyi termékeket fogyasztják (szállás, vendéglátás, kerékpárkölcsonzés, népi kismertérségek termékei). Ha elégedettek a színvonallal, újra és újra visszatérnek és újabb turistákat is hoznak magukkal. Magyarországot természeti és kulturális szépségei kifejezetten alkalmassá teszik az ilyen jellegű turistáskodásra.

Miben különbözhethetnek a zöldúthoz kapcsolódó élmények, termékek és szolgáltatások a megszokottól? Miben érhető tetten, hogyan fogalmazható meg a zöldutas turizmus egyedi, különleges vonzereje? Mi az a legfőbb érték, aminek a turista itt haszonélvezője lehet? A titok a személyesség, az emberség, a zöldút elkötelezett résztvevőivel való közvetlen találkozás, valamint a mindent átható közösségi teremtő erő, amit a zöldút léte maga bizonyít.

Mi az a legfőbb érték, aminek a turista itt haszonélvezője lehet? A titok a személyesség, az emberség, a zöldút elkötelezett résztvevőivel való közvetlen találkozás, valamint a mindent átható közösségi teremtő erő, amit a zöldút léte maga bizonyít.

